

Public and Private International Law Bulletin

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

New York Sözleşmesi Kapsamında Bir Tenfiz Engeli Olarak Davalıya Hakem Tayini veya Tahkim Yargılaması Hakkında Usûlüne Uygun Tebligat Yapılmamış Olması

Breach of Proper Notice Regarding Arbitrator Appointment or Arbitration Proceedings as Grounds for Refusal of Enforcement Under the New York Convention

Candan Yasan Tepetaş *

Öz

Hukukî dinlenme hakkı, tahkim yargılamasında taraflara tanınmış temel bir haktır. Tarafların hakem tayini ve tahkim yargılaması hakkında yeterli şekilde ve zamanında bilgilendirilmeleri, hukukî dinlenme hakkının gereğidir. Tebligat, tahkimde bilgilendirme hakkının gerçekleşmesini sağlar. Tebligatın, hakem kararının geçerliliği ve icrası üzerinde doğrudan etkileri bulunur. New York Sözleşmesi m. V(1)(b)'de aleyhine hakem kararı verilmiş tarafa, “*hakemin tayini veya tahkim yargılaması hakkında usûlüne uygun tebligatın yapılmamış*” olması, bir tenfiz engeli olarak düzenlenmiştir. Bu çalışmada, New York Sözleşmesi m. V(1)(b) kapsamında “usûlüne uygun tebligat” kavramından ne anlaşılması gerektiği, bunun uygulamada nasıl ele alındığı incelenmiştir. Buna göre öncelikle tahkimde bilgilendirme hakkı ve bu hakkın tebligatla ilişkisi ele alınmıştır. Ardından, tebligatın usûlüne uygun sayılması için aranan unsurlar değerlendirilmiştir. Uygulanacak hukuk ve ispat yükü gibi New York Sözleşmesi Sözleşmesi m. V(1)(b)'nin uygulanması ile ilgili konulardan sonra çalışma sonuç bölümü ile tamamlanmıştır. Tahkimde tebligatların resmî yolla yapılmamış olması ya da milletlerarası anlaşmalardaki yöntemlerin uygulanmamış olması, tebligatların usûlsüz sayılmasına yol açmaz; bu sebeple New York Sözleşmesi m. V(1)(b)'nin ihlali söz konusu olmaz. Ayrıca tebligat usûlüne her ayrıklık veya eksiklik, New York Sözleşmesi m. V(1)(b) uyarınca hakem kararının tenfizinin reddi sonucunu doğurmaz. New York Sözleşmesi m. V(1)(b) kapsamında tebligatın usûlüne uygun olmaması sebebiyle hukukî dinlenme hakkının ihlal edildiğine yönelik itirazlar dar yorumlanmalı, tahkim yargılamasının sonucuna etki edebilecek nitelikte olması aranmalıdır. Nihayet, kargo/kurye şirketlerince düzenlenen gönderi takip belgelerinde tebligatın içeriği yazmıyor olsa bile bu belgeler prensip olarak tebligatın yapıldığını ispata elverişli kabul edilmelidir. Davalı, kargo/kurye vasıtasıyla yapılan tebligatların tahkim yargılaması ile ilgili olmadığını, içeriğinin tahkim dışı belgeler olduğunu iddia ediyorsa bunu ispat etmelidir.

Anahtar Kelimeler

Milletlerarası tahkim, Tebligat, New York Sözleşmesi, Hukukî dinlenme hakkı, Usûlüne uygun tebligat

Abstract

The right to be heard is a fundamental right granted to parties in arbitration proceedings, and a requirement of the right to be heard is that the parties must be adequately and timely informed about the appointment of the arbitrator and the arbitral proceedings. Proper notice ensures the implementation of the right to be heard in arbitration. Thus, notice directly affects the validity and enforcement of arbitral awards. Article V(1)(b) of the United Nations (UN) Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards (New York Convention; UN, June 10, 1958) provides that recognition or enforcement of an award may be refused if “the party against whom the award is invoked was not given proper notice of the appointment of the arbitrator or the arbitration proceedings.” This study examines what should be understood from the concept of “proper notice” under Article V(1)(b) of the New York Convention and how this concept

* Sorumlu Yazar: Candan YASAN TEPETAŞ (Dr.), İstanbul Bilgi Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, İstanbul, Türkiye. E-posta: candan.yasan@bilgi.edu.tr
ORCID: 0000-0002-5444-2037

Atf: Yasan Tepetas C, “New York Sözleşmesi Kapsamında Bir Tenfiz Engeli Olarak Davalıya Hakem Tayini veya Tahkim Yargılaması Hakkında Usûlüne Uygun Tebligat Yapılmamış Olması” (2023) 43(2) PPIL 581. <https://doi.org/10.26650/ppil.2023.43.2.1284801>

is elaborated upon in the practice of arbitration. The study in this respect first discusses the right to be heard in arbitration and the relationship between this right and proper notice. The study then goes on to evaluate the elements required for a notice to be deemed proper. Subsequently, the article examines the issues related to the application of Article V(1)(b) of the New York Convention, such as applicable law and burden of proof, and finishes up with the conclusion. The facts that notices in arbitration proceedings are not made by official means and that the methods in international agreements are not applied do not cause a notice to be deemed improper. Moreover, not every breach or deficiency in presenting a notice will result in a refusal to enforce an award under Article V(1)(b) of the New York Convention. Under Article V(1)(b) of the New York Convention, objections regarding violations of the right to be heard due to a lack of proper notice should be interpreted narrowly and should be of a nature that may affect the outcome of the arbitration proceedings. Finally, even if the content of the notice is not written on the tracking documents a courier company issues, these documents should be deemed sufficient to prove that a notice has been made. If the respondent claims that the notices made by cargo or courier are unrelated to the arbitration proceedings, the respondent needs to prove this..

Keywords

International arbitration, Notice, New York Convention, Right to be heard, Proper notice

Extended Summary

The right to be heard is a fundamental right granted to the parties in arbitration proceedings. One requirement of the right to be heard is that the parties are adequately and timely informed about the appointment of the arbitrator and the arbitral proceedings. Proper notice ensures the implementation of the right to be informed in arbitration. Thus, notice directly affects the validity and enforcement of arbitral awards. Article V(1)(b) of the United Nations (UN) Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards (the New York Convention; UN, June 10, 1958) provides that recognition or enforcement of an award may be refused if “the party against whom the award is invoked was not given proper notice of the appointment of the arbitrator or the arbitration proceedings.” This study examines what should be understood from the concept of “proper notice” as found under Article V(1)(b) of the New York Convention and how this concept is elaborated upon in the practice of arbitration.

According to Article V(1)(b) of the New York Convention, a proper notice is one that adequately informs the parties of the appointment of the arbitrator and the arbitral proceedings and that is served properly, in the proper language, in a timely manner, and to the correct addressee and address. For a notice in arbitration to be considered proper, having it be served in an official manner is unnecessary, nor is applying domestic rules regarding service or the methods set forth in bilateral or multilateral international agreements. What is essential in terms of a notice in arbitration proceedings is to ensure that a notification procedure has been applied that will enable the addressee to receive information on the relevant matter and to do so by means that are suitable for proof.

Not every breach or deficiency in the notification procedure shall result in the refusal to enforce an award pursuant to Article V(1)(b) of the New York Convention. The objections under Article V(1)(b) of the New York Convention should be interpreted narrowly. Accordingly, in order to speak of a violation of the right to be heard as a

result of improper service, this breach should be of a nature that may affect the outcome of the arbitration proceedings.

If no doubt exists about the addressee actually being aware of the content of the notice despite a procedural breach regarding the notice, the said procedural breach alone should not lead to the refusal of enforcing an arbitral award. Here, one should examine whether the concerned party had the opportunity to meaningfully exercise its right to be heard as a result of actual knowledge or whether it had been granted such an opportunity, even if it were to have occurred later.

In determining whether the right to be informed has been violated for the purposes of Article V(1)(b) of the New York Convention, the laws in the place of enforcement will have practical importance. In any case, an enforcement judge in Türkiye should take into account the minimum standards on the right to be informed under Turkish law, being their own law.

Even if the contents of the notice were not written on the tracking documents issued by the courier company, these documents should, in principle, be deemed sufficient to prove that the notice was made. A defendant who objects to enforcement with the claims that the notices made to him or her via courier were unrelated to the arbitration proceedings and that the contents of the notice did not include documents related to the arbitration proceedings must prove this fact.

I. Giriş

Yabancı bir hakem kararının Türkiye’de hüküm ve sonuç doğurması için o kararın tanınması veya tenfiz edilmesi gerekir.¹ Tanıma sonucunda yabancı hakem kararı kesin hüküm gücüne kavuşur.² Tenfiz ise hakem kararına kesin hüküm gücü yanında icraîlik vasfı kazandırılmasını ve bu sayede icra organları vasıtasıyla icra edilmesini sağlar.³

Türk hukukunda yabancı hakem kararlarının tanınması ve tenfizi şartları, Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Hakkında Birleşmiş Milletler Sözleşmesi⁴ (“New York Sözleşmesi”) ile 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun⁵ (“MÖHUK”) m. 60-62 hükümlerinde düzenlenmiştir. Anayasa⁶ m. 90(5) ve MÖHUK m. 1(2) gereği şayet bir yabancı hakem kararı, New York Sözleşmesi kapsamına giriyorsa⁷ bu hakem kararı Sözleşme uygulanarak tanınacak veya tenfiz edilecektir.⁸

New York Sözleşmesi, milletlerarası tahkimin gelişmesinin ve milletlerarası ticari uyuşmazlıkların çözümünde tahkimin tercih edilmesinin en önemli sebeplerinden

- 1 Cemal Şanlı, *Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları* (7th edn, Beta 2019) 443-445; Ziya Akıncı, *Milletlerarası Tahkim* (6th edn, Vedat 2021) 523; Vahit Doğan, *Milletlerarası Ticaret Hukuku* (1st edn, Savaş 2020) 1216; Banu Şit, *Kurumsal Tahkim ve Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi* (1st edn, İmaj 2005) 91.
- 2 Şanlı (n1) 443; Doğan, *Milletlerarası Ticaret* (n1) 1216; Şit (n1) 99; Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman-Figanmeşe, *Milletlerarası Özel Hukuk* (10th edn, Beta 2023) 835; Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, *Milletlerarası Özel Hukuk* (17th edn, Beta 2021) 850.
- 3 Akıncı, *Milletlerarası Tahkim* (n1) 523, 525; Şanlı (n1) 443; Şanlı, Esen ve Ataman-Figanmeşe (n2) 836; Doğan, *Milletlerarası Ticaret* (n1) 1216; Şit (n1) 99.
- 4 Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve İcrası Hakkındaki New York Sözleşmesi’nin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun, Kanun No: 3731, Kabul Tarihi: 8.5.1991, RG 21.05.1991/20877.
Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Hakkında Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (New York, 10 Haziran 1958) metni için bkz <<https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/new-york-convention-e.pdf>> Date of Access 14 March 2023.
- 5 Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun, Kanun Numarası: 5718, Kabul Tarihi: 27.11.2007, RG 12.12.2007/26728.
- 6 Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, RG 9.11.1982-17863 (Mükerrer).
- 7 Türkiye, New York Sözleşmesi’ni onaylarken iki çekince koymuştur. Buna göre Sözleşme ancak, Türk hukukuna göre ticarî sayılan uyuşmazlıklardan kaynaklanan ve Sözleşme’ye taraf bir devlette verilmiş hakem kararlarının tanınması ve tenfizi davalarında uygulanacaktır. Dolayısıyla bu şartların gerçekleşmediği yabancı hakem kararlarının tanınması ve tenfizinde, MÖHUK m. 60-63 hükümleri uygulanır. Bu hususta bkz Şanlı (n1) 431; Şit (n1) 193-194.
Öte yandan, Türkiye’nin taraf olduğu bazı iki taraflı ve çok taraflı anlaşmalarda da yabancı hakem kararlarının tanınması ve tenfizine yönelik hükümler mevcuttur. New York Sözleşmesi m. VII uyarınca bu anlaşmalardaki yabancı hakem kararlarının tanınması ve tenfizine ilişkin hükümler, Sözleşme’ye nazaran daha elverişli ise anlaşma hükümleri uygulanarak hakem kararı tanınır veya tenfiz edilir. Bu konuda ayrıntılı olarak bkz Nuray Ekşi, ‘Yargıtay Kararları Işığında Yabancı Hakem Kararlarının Tenfizinde Kamu Düzeni’ (2020) 40 (1) PPIL 143, 148-149.
- 8 Şanlı (n1) 427-431; Akıncı, *Milletlerarası Tahkim* (n1) 527; Şit (n1) 193; Turgut Kalpsüz, *Türkiye’de Milletlerarası Tahkim* (2nd edn, Yetkin 2010) 184; Nevzat Boztaş, *Tahkim Yargulamasında Mahkemenin Yardımı ve Denetimi* (1st edn, Aristo 2021) 25; Erol Ertekin ve İzzet Karataş, *Uygulamada İhtiyari Tahkim ve Yabancı Hakem Kararlarının Tenfizi Tanınması* (1st edn, Yetkin 1997) 525; Aslı Bayata Canyaş, ‘Enforcement of Foreign Arbitral Awards in Turkey. Further Steps Towards a More Arbitration-Friendly Approach’ (2013) 31 (3) ASA Bulletin 537, 539-542. Farklı bkz Doğan, *Milletlerarası Ticaret* (n1) 1218.

biridir.⁹ Mart 2023 itibarıyla New Sözleşmesi'ne 172 devlet taraftır.¹⁰ Yabancı hakem kararının tanınması ve tenfizine engel olacak sebepler, Sözleşme m. V'de sınırlı (tahdidî) olarak sayılmıştır.¹¹ Bu sebeplerden biri, hakem kararının davalının hukukî dinlenilme hakkının ihlal edilerek verilmiş olmasıdır. New York Sözleşmesi m. V(1) (b) uyarınca davalı, “*hakem tayini veya tahkim yargılaması hakkında usûlüne uygun tebligatın yapılmamış olduğu ya da diğer bir sebep yüzünden iddia ve savunma vasıtalarını ikame etmek imkanını elde edememiş bulunduğu*”nu iddia ve ispat ettiği takdirde hakem kararının tanınması ve tenfizi reddedilir.¹²

Hukukî dinlenilme hakkı ihlali, aleyhine hakem kararı verilen tarafın tenfiz aşamasında sıklıkla ileri sürdüğü bir itirazdır.¹³ Tahkim yargılamasına katılmayan davalının, tahkimdeki tebligatların usûlüne uygun olmadığını, bu sebeple hukukî dinlenilme hakkının ihlal edildiğini ileri sürerek tenfize karşı çıktığı da görülmektedir.¹⁴

Bu çalışmada amaç, New York Sözleşmesi kapsamında davalıya “*hakem tayini veya tahkim yargılaması hakkında usûlüne uygun tebligatın yapılmamış*” olmasından ne anlaşılması gerektiğini ve bunun uygulamada nasıl ele alındığını incelemektir. Çalışmada öncelikle tahkimde bilgilendirme hakkı ve bu hakkın tebligatla ilişkisi incelenecektir. Ardından, tahkimde bilgilendirme hakkının gerçekleştirilmesinde tebligatın usûlüne uygun sayılması için aranan unsurlar değerlendirilecektir. Uygulanacak hukuk ve ispat yükü gibi New York Sözleşmesi m. V(1)(b)'nin uygulanması ile ilgili konular ele alındıktan sonra çalışma sonuç bölümü ile tamamlanacaktır.

9 Doğan, *Milletlerarası Ticaret* (n1) 1219; Nigel Blackaby, Constantine Partasides and Alan Redfern, *Redfern and Hunter on International Arbitration* (7th edn, Oxford 2023), para. 1.103; Herbert Kronke, 'Introduction: The New York Convention Fifty Years on: Overview and Assessment', in Herbert Kronke, Patricia Nacimiento, et al. (eds), *Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards: A Global Commentary on the New York Convention* (1st edn, Kluwer Law International 2010) 3.

10 New York Sözleşmesi'ne taraf devletlerin listesi için bkz <https://uncitral.un.org/en/texts/arbitration/conventions/foreign_arbitral_awards/status2> Date of Access 14 March 2023.

11 Şanlı (n1) 447; Şanlı, Esen ve Ataman-Figanmeşe (n2) 836; Doğan, *Milletlerarası Ticaret* (n1) 1230; Ekşi (n7) 151; Blackaby, Partasides and Redfern (n9) para. 11.56; Ziya Akıncı, *Milletlerarası Ticari Hakem Kararları ve Tenfizi* (1st edn, Dokuz Eylül Üniversitesi 1993) 114; Gary B. Born, *International Commercial Arbitration* (3rd edn, Kluwer Law International August 2022), §26.05[C]; Christian Borris and Rudolf Hennecke, 'Article 5 General' in Reinmar Wolff (ed), *New York Convention, Article-by-Article Commentary* (2nd edn, Beck 2019) 250, para. 1.

12 MÖHUK m. 62(1)(ç) uyarınca “*taraflardan biri hakemler önünde usulüne göre temsil edilmemiş ve yapılan işlemleri sonradan açıkça kabul etmemiş*” ise ve MÖHUK m. 62(1)(d) uyarınca “*hakkında hakem kararının tenfizi istenen taraf, hakem seçiminin usulen haberdar edilmemiş yahut iddia ve savunma imkanından yoksun bırakılmışsa*”, aleyhine hakem kararının tenfizi istenen tarafta ispatlanması koşuluyla yabancı hakem kararının tenfizi talebi reddedilir.

13 Akıncı, *Ticari Hakem Kararları* (n11) 122; Albert Jan van den Berg, *The New York Convention of 1958* (1st edn, Hague 1981) 297; Maxi Scherer, 'The New York Convention: Article V(1)(b)- Grounds for Refusal of Recognition and Enforcement of Arbitral Awards' in Reinmar Wolff (ed), *New York Convention, Article-by-Article Commentary* (2nd edn, Beck 2019) 292, para. 130; Andrés Jana L., Angie Armer, and Johanna Klein Kranenberg, 'Article V(1)(b)', in Herbert Kronke, Patricia Nacimiento, et al. (eds), *Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards: A Global Commentary on the New York Convention* (1st edn, Kluwer Law International 2010) 233; Mehmet Akif Gül, *New York Sözleşmesi Bağlamında Usûli Tenfiz Engelleri* (1st edn, On İki Levha 2016) 36.

14 Franco Ferrari, Friedrich Jakob Rosenfeld, and et al., 'Chapter 1: General Report', in Franco Ferrari, Friedrich Jakob Rosenfeld, and et al. (eds), *Due Process as a Limit to Discretion in International Commercial Arbitration* (1st edn, Kluwer Law International 2020) 35.

II. Tahkimde Bilgilenme Hakkı ve Tebligat ile İlişkisi

A. Bilgilenme Hakkının Kaynağı

Hukukî dinlenilme hakkı, temel bir hak ve yargılama ilkesidir.¹⁵ Bu hak, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi¹⁶ (“AİHS”) m. 6 ile Anayasa m. 36(1)’de düzenlenen adil yargılanma hakkının bir unsurudur.¹⁷ Hukukî dinlenilme hakkının, insan onuru gibi istisnasız korunması gerektiği kabul edilmektedir.¹⁸ Yargıtay, insan onuru ile yakından ilgisi sonucu hukukî dinlenilme hakkını, adil yargılanma hakkının en önemli unsuru olarak görmektedir.¹⁹

Hukukî dinlenilme hakkı, yargılamada yerine getirilmesi zorunlu bir haktır.²⁰ Hakkın tam olarak gerçekleşebilmesi için tarafların yargılama hakkında bilgilendirilmesi, karşılıklı tartışma ortamının yaratılması ve taraflara karara etki edebilmelerini sağlayabilecek bir yargılama olanağının sunulması gerekir.²¹ Yargıtay da “(...) insan onurunun yargılamadaki zorunlu bir sonucu olarak, yargılama süjelerinin yargılamada şeklen yer almaları dışında, tam olarak bilgi sahibi olmaları, kendilerini ilgilendiren yargılama konusunda açıklama ve ispat haklarını tam ve eşit olarak kullanmaları ve yargı organlarının da bu açıklamaları dikkate alarak gereği gibi değerlendirme yapip karar vermesi” gerektiğini belirtmiştir.²² Ancak bu şekilde yargılamanın adil bir şekilde yürütülmesi ve adil bir karara ulaşılması mümkün olabilir.²³

Tahkim, bir yargılama faaliyetidir.²⁴ Tahkimde hakemler bir yargılama yaparlar.²⁵ Tüm yargılamalar gibi tahkim yargılamasında da hukukî dinlenilme hakkına riayet

15 Muhammet Özkes, *Medeni Usul Hukukunda Hukuk Dinlenilme Hakkı* (1st edn, Yetkin 2003) 220; İpek Sarıöz Büyükalp, *Adil Yargılanma Hakkının Türk Milletlerarası Usul Hukuku Üzerindeki Etkileri*, (1st edn, Oniki Levha 2018) 159.

16 Türkiye Cumhuriyeti AİHS’yi 18.05.1954 tarihinde onaylamıştır (RG. 19.03.1954/8662). AİHS’in Türkçe metni için bkz <https://www.echr.coe.int/documents/convention_tur.pdf> Date of Access 14 March 2023.

17 Sarıöz Büyükalp (n15) 59; Sibel İnceoğlu, *İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararlarında Adil Yargılanma Hakkı* (4td edn, Beta 2013) 5; Ejder Yılmaz, ‘Hukukî Dinlenilme Hakkı’, Ziya Akıncı ve Yasin Ekmen (eds), *Tahkimde Hukukî Dinlenilme Hakkı* (1st edn, On İki Levha 2022) 6; Güray Erdönmez, *Medeni Usul Hukuku Pekcanitez Usül Cilt I* (1st edn, On İki Levha 2017) 863; Sezin Aktepe Artık, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Medeni Usul Hukukunda Adil Yargılanma Hakkı* (1st edn, Seçkin 2014) 363.

18 Hakan Pekcanitez, ‘Hukukî Dinlenilme Hakkı’, Prof. Dr. Seyfullah Edis’e Armağan (1st edn, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını 2000) 753, 757; ayrıca bkz Özkes (n15) 22-23; Erdönmez (n17) 846.

19 Yargıtay HGK, 11-554/684, 23.11.2011 (Lexpera).

20 Pekcanitez (n18) 757; Sarıöz Büyükalp (n15) 159.

21 Özkes (n15) 40; Süha Tanrıver, ‘Hukuk Yargısı (Medeni Yargı) Bağlamında Adil Yargılanma Hakkı’, (2004) 53 Türkiye Barolar Birliği Dergisi 205.

22 Yargıtay HGK, 22-206/1500, 30.10.2013 (Lexpera).

23 Şanlı (n1) 476.

24 Şanlı (n1) 320; Akıncı, *Milletlerarası Tahkim* (n1) 5; Hakan Pekcanitez, Oğuz Atalay ve Muhammet Özkes, *Medeni Usul Hukuku* (9th edn, On İki Levha 2021) 605-606; Sibel Özel, *Milletlerarası Ticari Tahkimde Kanunlar İhtilafı Meseleleri* (1st edn, Legal 2008) 76; Ali Yeşilirmak, *Türkiye’de Ticari Hayatın ve Yatırım Ortamının İyileştirilmesi İçin Uyuşmazlıkların Etkin Çözümünde Doğrudan Görüşme, Arabuluculuk, Hakem-Bilirkişilik ve Tahkim: Sorunlar ve Çözüm Önerileri* (1st edn, On İki Levha 2011) 77.

25 Jean-François Poudret and Sébastien Besson, *Comparative Law of International Arbitration* (2nd edn, Sweet&Maxwell 2007) para. 11; Hatice Özdemir Kocasakal, ‘Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin Pechstein Kararı Çerçevesinde CAS’ın Tarafsızlığı ve Bağımsızlığı” (2020) 40(1) PPIL 79, 87-88; İbrahim Ermenek, ‘Tahkimde Hukukî Dinlenilme Hakkının Korunması’, Metin Kıratlı, Ali Cem Budak, Ali Yeşilirmak, Eda Manav Özdemir ve Yeliz Bozkurt Gümrükçüoğlu (eds), *Türk Tahkim Akademisi Tahkimde Güncel Sorunlar (I-IV)* (1st edn, On İki Levha 2022) 33-34; Ahmet Dülger, *Milletlerarası Tahkimde Hakemlerin Doğal Yetkileri* (1st edn, On İki Levha 2023) 51-52.

edilir.²⁶ Hukukî dinlenilme hakkı, yargılama hukukuna ait temel bir adalet ilkesi olarak tahkim yargılamasının “*Magna Carta*”sı olarak nitelendirilir.²⁷ Bu hak, tahkim yargılamasında taraflara tanınmış temel haklardan biridir.²⁸ Yargıtay kararlarında hukukî dinlenilme hakkının, tüm yargılamalar için, yargılamanın her aşamasında uyulması gereken bir ilke olduğu ve tahkim yargılamasında hukukî dinlenilme hakkına uygun davranılması gerektiği açıklanmaktadır.²⁹ Yargıtay, tahkimde hukukî dinlenilme hakkına riayet edilmesinin, “*tahkim yargılamasının en temel ilkelerinden*” olduğunu ifade etmiştir.³⁰

Tahkimle ilgili milletlerarası anlaşmalarda, tahkime ilişkin ulusal mevzuatlarda ve tahkim usulüne uygulanan kurallarda hukukî dinlenilme hakkının gereklerine uygun bir yargılama yapılması güvence altına alınmıştır. Buna göre, Hukuk Muhakemeleri Kanunu³¹ (“HMK”) m. 423’te tahkim yargılamasında tarafların hukukî dinlenilme hakkına sahip olduğu açıkça düzenlenmiş; New York Sözleşmesi m. V(1)(b), 1961 tarihli Milletlerarası Ticarî Hakemlik Hakkında Avrupa Sözleşmesi m. IX(B), Milletlerarası Ticarî Tahkim Hakkında UNCITRAL Model Kanunu m. 18, m. 19, m. 34 ve m. 35, Model Kanun’dan esinlenilerek hazırlanan Milletlerarası Tahkim Kanunu³² (“MTK”) m. 8(B) ile m. 15, Milletlerarası Ticaret Odası (“ICC”) Tahkim Kuralları m. 22(4), İstanbul Tahkim Merkezi (“ISTAC”) Tahkim Kuralları m. 19 gibi düzenlemelerde hukukî dinlenilme hakkının gereklerine uygun bir tahkim yargılaması yapılması temin edilmiştir.

Hakemler, hukukî dinlenilme hakkının gereklerine uygun bir yargılama yapmak zorundadır.³³ Bu, hakemlerin geçerli ve icra edilebilir bir karar verme görevlerinin bir gereğidir. Hukukî dinlenilme hakkı, hakemlerin kendilerine tanınan yetkileri kullanmasının da sınırını teşkil eder.³⁴ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (“AİHM”)

26 Özkes (n15), 220, 222; Kalpsüz (n8) 142; Özel (n24) 182; Erdönmez (n17) 864; Sarıöz Büyükalp (n15) 38; Aktepe Artık (n17) 366, 371; Musa Ayyül, *Milletlerarası Ticarî Tahkimde Tahkim Usulüne Uygulanacak Hukuk ve Deliller* (2nd edn, On İki Levha 2014) 113; Süheyla Balkar Bozkurt, ‘Milletlerarası Tahkimde Yargılama Masraflarının Hak Arama Özgürlüğüne Etkisi ve Sonuçları’ (2015) 10 (129-130) Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 121, 133-141; Julian D.M. Lew, Loukas A. Mistelis and Stefan M. Kröll, *Comparative International Commercial Arbitration* (Kluwer Law International 2003) 96; Emmanuel Gaillard and John Savage (eds), *Fouchard Gaillard Goldman on International Commercial Arbitration* (Kluwer Law International 1999) para. 1638; Matti S. Kurkela and Santtu Turunen, *Due Process in International Commercial Arbitration* (2nd edn, Oxford 2010) 2.

27 Bu ifadeye, Milletlerarası Ticarî Tahkim Hakkında UNCITRAL Model Kanun’un 19. maddesine ilişkin UNCITRAL Sekreteryası tarafından hazırlanan Açıklayıcı Not’ta rastlanmaktadır bkz. *Analytical Commentary on Draft Text of a Model Law on International Commercial Arbitration*, Seventh Secretarial Note A/CN.9/264, 44, <<https://digitalibrary.un.org/record/85728>> Date of Access 12 December 2022.

28 Poudret and Besson (n25) para. 546; Adem Aslan, ‘Tahkim Davalarında Hukukî Dinlenilme Hakkı ve Kamu Düzeni’, Ziya Akıncı ve Yasin Ekmen (eds), *Tahkimde Hukukî Dinlenilme Hakkı* (1st edn, On İki Levha 2022) 25.

29 Örneğin bkz Yargıtay HGK, 2560/96, 27.1.2016 (Lexpera); Yargıtay 20 HD, 15852/1321, 7.2.2021 (Lexpera); Yargıtay 21 HD, 4716/5490, 25.9.2019 (Lexpera); Yargıtay 15 HD, 1062/2725, 12.6.2019 (Lexpera); Yargıtay 20 HD, 2303/6174, 2.10.2018 (Lexpera); Yargıtay 21 HD, 13566/28211, 23.12.2014 (Lexpera).

30 Yargıtay 11 HD, 8088/3493, 27.4.2022 (Lexpera).

31 Hukuk Muhakemeleri Kanunu, Kanun Numarası: 6100, Kabul Tarihi: 12.1.2011, RG. 4.2.2011/27836.

32 Milletlerarası Tahkim Kanunu, Kanun Numarası: 4686, Kabul Tarihi: 21.6.2001, RG. 5.7.2001/24453.

33 Poudret and Besson (n25) para. 911.

34 Ayrıntılı olarak bkz Dülger (n25) 102 ff.

kararlarında tenfiz davası aşamasında mahkemelerin, tahkim yargılamasında hukukî dinlenilme hakkına uyulup uyulmadığını denetleyeceği ifade edilmektedir.³⁵

Hukukî dinlenilme hakkının uygulanması sonucunda kişi, hakkındaki yargılamadan haberdar olabilecek, açıklama yaparak yargılamaya etki edebilecek, açıklamaları dikkate alınabilecek ve sürpriz bir kararla karşılaşmamış olacaktır.³⁶ Bu itibarla hukukî dinlenilme hakkının, bilgilenme hakkı, açıklama (ve ispat) hakkı ile dikkate alınma hakkını içerdiği kabul edilmektedir.³⁷ Tahkim yargılamasında hukukî dinlenilme hakkının sayılan tüm bu unsurları gerçekleştirmelidir.³⁸

New York Sözleşmesi m. V(1)(b) uyarınca davalının hukukî dinlenilme hakkına riayet edilmemesi, davalıya hakem tayini veya tahkim yargılaması hakkında usûlüne uygun tebligatın yapılmamış olması veya diğer bir sebepten ötürü davalının iddia ve savunma vasıtalarını ileri sürme imkanını elde edememiş olmasıdır.³⁹ Görüldüğü üzere New York Sözleşmesi m. V(1)(b)'de hukukî dinlenilme hakkının iki farklı unsuru düzenlemiştir.⁴⁰ Bunlardan biri açıklama (ve ispat) hakkıdır. Diğer, "*hakemin tayini veya tahkim yargılaması hakkında usûlüne uygun tebligatın yapılmamış*" olması şeklinde ifade edilmiş bilgilenme hakkıdır.⁴¹

B. Bilgilenme Hakkının Tebligat ile İlişkisi

Bilgilenme hakkı, bir yargılamanın başından sonuçlanmasına kadar yargılamadan ve yargılamanın içeriğinden tam ve doğru şekilde bilgi sahibi olmayı ifade eder.⁴² Bu hak, yargılama boyunca geçerlidir; yargılamanın her aşamasından, dosya kapsamındaki tüm bilgi ve belgelerden ve yargılama açısından önem taşıyan tüm maddî ve hukukî olgulardan tarafların bilgi sahibi olmasını gerektirir.⁴³ Taraflar, davadan tam ve eksiksiz

35 Bu yönde bkz ECHR, *Tabbane v Switzerland*, Başvuru no. 41069/12, 01.03.2016; ECHR, *Mutu/Pechstein v Switzerland*, Başvuru no. 40575/10 ve 67474/10, 02.10.2018; ECHR, *Beg S.P.A. v Italy*, Başvuru no. 5312/11, 20.05.2021.

AIHS m. 6'nın tahkimde uygulanması hakkında ayrıntılı olarak bkz Süheyla Balkar, 'AIHM Kararları Işığında AIHS m. 6 ve Tahkim' (2022) 17 (209) Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 683, 686 ff.

36 Özekes (n15) 17, 31; Pekcantez (n18) 754; Erdönmez (n17) 867; Aktepe Artık (n17) 364-365; Emre Esen, 'Violation of the Right to a Fair Trial in Arbitration: Analysing the Turkish Court of Cassation Decision of 10 February 2021', (2022) 71 *Annales de la Faculté de Droit d'Istanbul* 1, 11.

37 Özekes (n15), 85 ff.; Sarıöz Büyükalp (n15) 170 ff.; Tanrıver (n21) 207 ff.; Ejder Yılmaz, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi Vol I* (4th edn, Yetkin 2021) 1024.

38 Özekes (n15) 222; Aygül (n26) 119 ff.; Aktepe Artık (n17) 371.

39 Kurkela and Turunen (n26) 38-39; Gül (n13) 2-3; Doğa Elçin, *Milletlerarası Ticarî Tahkim Hukukunda Sulh* (1st edn, Turhan 2019) 230.

40 Lew, Mistelis and Kröll (n26) 711; Sibel Özel, Mustafa Erkan, Hatice Selin Pürselim ve Hüseyin Akif Karaca, *Milletlerarası Özel Hukuk* (1st edn, On İki Levha 2022) 798; Berk Demirkol, 'Karşılaştırmalı Hukukta Hakem Kararlarının Tenfizinde Hukukî Dinlenilme Hakkı', Ziya Akıncı ve Yasin Ekmen (eds), *Tahkimde Hukukî Dinlenilme Hakkı* (1st edn, On İki Levha 2022) 180.

41 Gül (n13) 34, 41; Elçin (n39) 230.

42 Özekes (n15) 86; Pekcantez (n18) 769; Aktepe Artık (n17) 373.

43 Özekes (n15) 86-87; Pekcantez (n18) 769; Erdönmez (n17) 868; Sarıöz Büyükalp (n15) 155, 170; Aktepe Artık (n17) 373; Ali Gümrah Tokar, 'Milletlerarası Tahkim Yargılamasında Tebligat' in Mustafa Erkan ve Candan Yasan Tepetaş (eds) *Tahkim Yargılaması Birinci Bölüm Tahkim Okulu Paneller Serisi Cilt-2* (1st edn, On İki Levha 2022) 174.

haberdar edilmelidir.⁴⁴ Ancak bu şekilde taraflar, iddia ve savunmaları ile delillerini ortaya koyma imkanına kavuşacaktır. Dolayısıyla hukukî dinlenme hakkı, bilgilenme hakkı ile başlamaktadır.⁴⁵ Tarafların hakem tayini ve tahkim yargılamasından yeterli şekilde bilgilendirilmeleri hukukî dinlenme hakkının bir gereğidir.⁴⁶

Bilgilenme hakkının özünde yargılamaya ait işlemlerin muhatabına usûlü dairesinde tebliği bulunur.⁴⁷ Bu itibarla tebligat, bilgilenme hakkının gerçekleşmesini sağlayan usûlî bir araçtır.⁴⁸ Bu araç, yargılamaya yönelik işlemlerin, o yargılama ile ilgili olan kişilere usûlüne uygun şekilde bildirilmesi ve bu bildirim belgelendirilmesini ifade eder.⁴⁹ Dolayısıyla tarafların, tahkimde açılmış olan davadan, hakem tayininden ve tahkim yargılamasından usûlü dairesinde bilgi sahibi olmaları tebligat ile sağlanır.⁵⁰ Tebligat sayesinde taraflar, tahkimde bir dava açıldığından haberdar edilecek, böylece o davada iddia ve savunma hakkını kullanma, delillerini ortaya koyma olanağına kavuşacaktır.⁵¹ Bu yönüyle tebligat, bilgilenme hakkının en önemli aracıdır⁵² ve tahkimde hukukî dinlenme hakkının gereklerinin yerine getirilmesinin başlangıç noktasıdır.⁵³ Taraflara usûlüne uygun olarak tebligat yapılması, hukukî dinlenme hakkının gerçekleşmesini sağlayacaktır.⁵⁴

Tebliğat, hukukî dinlenme hakkı ile sıkı sıkıya bağlıdır ve hukukî dinlenme hakkının tam olarak tesisi bakımından son derece önemlidir.⁵⁵ İsviçre Federal Mahkemesi 2014 yılında verdiği bir kararda, tebligatın, tahkim yargılamasında hukukî

44 Özkes (n15) 86; Pekcanitez (n18) 770; Aktepe Artık (n17) 373; Sariöz Büyükalp (n15) 171.

45 Sariöz Büyükalp (n15) 174.

46 van den Berg (n13) 303; Dülger (n25) 141, 149.

47 Yılmaz (n17) 9-10; Bilgehan Yeşilova, '7201 Sayılı Tebligat Kanunu'nun ve Tebliğe İlişkin Diğer Hükümlerin Tahkimde Uygulanma Yeri' 2014 (3) 1 UTTDER 97, 102.

48 Aktepe Artık (n17) 389; Doğan, *Milletlerarası Ticaret* (n1) 1207.

49 Tanımlar için bkz Özkes (n15) 98; Yılmaz (n17) 10; Erdönmez (n17) 487; Timuçin Muşul, *Tebliğat Hukuku* (7th edn, Adalet 2018) 85; Murat Atalı, İbrahim Ermenek ve S. Hilal Üçüncü, *Tebliğat Hukuku* (1st edn, Seçkin 2018) 18; Nedim Meriç 'Tebliğatın Anlamı ve İlgili Mevzuat' in Nedim Meriç, Tuğçe Arslanpınar Tat, Melih Işık, Nurdan Korkmaz ve Barçın Özkan Kıdıl (eds.) *Olaylarla Tebligat Hukuku* (3rd edn, On İki Levha 2022) 3-4; B. Bahadır Erdem, *Türk Milletlerarası Usul Hukukunda Tebligat* (1st edn, Beta 1992) 1 ff.; Ahmet Cemal Ruhi, *Milletlerarası Usul Hukukunda Tebligat* (1st edn, On İki Levha 2019) 3-4.

Yargıtay kararlarında tebligatın, bilgilendirme ve belgelendirme işlevleri olan bir usûl işlemi olduğu ifade edilmiştir. Bu yönde bkz Yargıtay HGK, 554/684, 23.11.2011 (Lexpera); Yargıtay HGK, 698/1005, 3.12.2014 (Lexpera); Yargıtay 1 HD, 591/1690, 17.2.2011 (Lexpera).

50 Yılmaz (n17) 9-10; Doğan, *Milletlerarası Ticaret* (n1) 1207; Özel, Erkan, Pürselim ve Karaca (n40) 799; Tokar (n43) 174; Yavuz Kaplan, *Milletlerarası Tahkimde Usule Aykırılık* (1st edn, Seçkin 2002) 89; Ferda Nur Güvenalp, *Milletlerarası Tahkimde İddia ve Savunma Hakkının İhlali* (1st edn, On İki Levha 2018) 34.

51 Yılmaz (n17) 10; Doğan, *Milletlerarası Ticaret* (n1) 1207; Kaplan (n50) 89; Güvenalp (n50) 51; Kurkela and Turunen (n26) 38.

52 Sariöz Büyükalp (n15) 619.

53 Şit (n1) 211; Sariöz Büyükalp (n15) 619; Marike R. P. Paulsson, *The 1958 New York Convention in Action*, (1st edn, Kluwer Law International 2016) 182.

54 Özkes (n15) 98; Pekcanitez (n18) 770-771; Doğan, *Milletlerarası Ticaret* (n1) 1207; Aktepe Artık (n17) 389-390.

55 Yılmaz (n17) 9-10; Erdönmez (n17) 869; Şit (n1) 211; Sariöz Büyükalp (n15) 172; Aktepe Artık (n17) 389-390; Tokar (n43) 174; Mustafa Serdar Özbek, *Tahkim Hukuku Cilt II* (1st edn Yetkin 2022) 1299.

dinlenilme hakkının gerçekleşmesinin bir unsuru olduğunu belirtmiştir.⁵⁶ Yargıtay kararlarında da hakemlerin davalıya tebligat yapmadan karar vermesi, hukukî dinlenilme hakkının ihlali olarak görülmektedir.⁵⁷ Doktrinde de tebligatın usûlüne uygun olması, milletlerarası tahkimin temel prensipleri arasında değerlendirilmiştir.⁵⁸

Hakemler, tarafları mevcut tahkim yargılaması hakkında bilgilendirmeli ve hukukî dinlenilme hakkının gerçekleşmesini sağlamalıdır.⁵⁹ Dolayısıyla tahkim yeri hukuku veya tahkim usûlüne uygulanan kurallarda bir düzenleme olmasa dahi tahkimin doğası gereği hakemler tebligatların yapılmasında doğal yetkiye sahiptir.⁶⁰

Bilgilenme hakkından, tarafların önceden veya sonradan feragat etmesinin mümkün olmadığı kabul edilmektedir.⁶¹ Yargıtay, 2011 yılında verdiği bir kararda, Londra’da gerçekleşmiş tahkim yargılamasında davalıya hakem tayini hakkında usûlüne uygun tebligatın yapılmadığına ve hakem kararının Türk kamu düzenine aykırı olduğuna karar vermiştir.⁶² 2022 yılında verdiği bir kararda ise Yargıtay, tebligat usûlüne aykırılık iddiasının hukukî dinlenilme hakkı ve tarafların eşitliği ile ilgili olduğunu, bu itibarla kamu düzenini ilgilendirdiği tespitini yapmıştır.⁶³

Bununla beraber hukukî dinlenilme hakkı, taraflar için bir yükümlülük değil; bir haktır.⁶⁴ Bu itibarla önemli olan, hak sahibinin bu hakkı kullanıp kullanmadığı değil; ona bu hakkı kullanabileceği yeterli imkânın tanınmış olmasıdır.⁶⁵ Hukukî dinlenilme hakkını kullanabileceği imkân tanınmış olmasına rağmen tarafın kendi kusuru veya eylemleriyle bu hakkı hiç veya layıkıyla kullanamamış olması, hakem kararının tenfizine engel olmayacaktır.⁶⁶ Nitekim taraflardan birinin yokluğunda devam eden yargılamalarda tebligatlar açısından dikkat edilmesi gereken, tahkime katılmayan tarafa

56 Tribunal fédéral, Ile Cour de droit civil, 5A_409/2014, Arrêt du 15 septembre 2014, A. contre B. ((2016) 34 (4) ASA *Bulletin* 1015-1029).

57 Yargıtay 11 HD, 631/5860, 27.4.2015 (Lexpera); ayrıca Yargıtay Ticaret Dairesi’nin 26.1.1943, 169/84; 1.12.1960, 1745/812 ve Yargıtay 15 HD, 16.5.1983, 554/1425 sayılı kararlarının ilgili kısımları için bkz Hakan Doğan, ‘Tahkim Yargılamasında Hukukî Dinlenilme Hakkı’, Ziya Akıncı ve Yasin Ekmen (eds), *Tahkimde Hukukî Dinlenilme Hakkı* (1st edn, On İki Levha 2022) 88.

58 Toker (n43) 178.

59 Poudret and Besson (n25) para. 555.

60 Dülger (n25) 149.

61 Özekes (n15) 151; Sarıöz Büyükalp (n15) 265.

62 Bkz. yuk. dn. 62’de anılan karar Yargıtay 19 HD, 7983/2784, 3.3.2011 (Lexpera).

63 MTK m. 15 kapsamında hakem kararının iptaline ilişkin bu karar için bkz Yargıtay 11 HD, 8088/3493, 27.4.2022 (Lexpera).

64 Pekcanitez (n18) 756; Tanrıver (n21) 205; Cemile Demir Gökyayla, ‘Tahkimde Adil Yargılama Hakkı- Hukukî Dinlenilme Hakkı ve Kamu Düzeni’, Ziya Akıncı ve Yasin Ekmen (eds), *Tahkimde Hukukî Dinlenilme Hakkı* (1st edn, On İki Levha 2022) 67.

65 Poudret and Besson (n25) para. 911; Sarıöz Büyükalp (n15) 266; Aktepe Artık (n17) 366. Yargıtay da 2008 tarihli bir kararında şu tespitte bulunmuştur: “(...) adil yargılama ve dinlenilme hakkının bir gereği olarak hâkim, taraflara duruşmalarda hazır bulunmak, iddia ve savunmalarını bildirmek için imkan vermeli, tarafları usûlüne uygun biçimde duruşmaya davet etmelidir. Fakat tarafların kendilerine tanınan bu imkana rağmen, duruşmaya gelmek zorunluluğu yoktur.” Bkz Yargıtay HGK, 21-215/22, 5.3.2008 (Lexpera).

66 Akıncı, *Ticari Hakem Kararları* (n11) 123; Kalpsüz (n8) 237; Ekşi (n7) 160; Bayata Canyaş (n8) 546; Güvenalp (n50) 126; Kurkela and Turunen (n26) 37; Jana, Armer and Kranenberg (n13) 253-254; Ergin Nomer, ‘Yabancı Hakem Kararlarının Tenfizinde Kamu Düzeni Müdahalesi (09.06.1999 Tarihli Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararı)’, 19 (2011) 1-2 MHB 555, 572.

tebligatların düzenli şekilde yapılmaya devam edilmesi ve bunun kayıt altına alınması, böylece ilgili tarafa hukukî dinlenme hakkını kullanacak imkanın sunulmasıdır.⁶⁷ Usûlünce haberdar edilip, iddia ve savunmalarını ileri sürme imkânı tanınmasına rağmen davalının yargılamaya katılmaması, tahkim yargılamasını durdurmuyacak ve hakem kararının verilmesini engellemeyecektir.⁶⁸ Tahkim yargılamasından haberdar olan davalının, buna rağmen tahkime katılmamış olması hukukî dinlenme hakkının ihlali teşkil etmez ve bu durum, hakem kararının tenfizinin reddine yol açmaz.⁶⁹

Yargıtay da verdiği kararlarda, tahkimden haberdar olan davalının buna rağmen tahkim yargılamasına katılmamış olmasını, hukukî dinlenme hakkının ihlali olarak görmemiştir. Örneğin, 1997 tarihli bir kararında Yargıtay, davalının tahkim yargılamasında bulunmadığı ve temsil edilemediği için savunmasını yapamadığı yönündeki itirazına rağmen, hakemlerce davalının haberdar edildiği ve savunma hakkından yoksun bırakılmadığı gerekçesiyle New York Sözleşmesi uyarınca yabancı hakem kararının tenfizine karar verilmesini uygun bulmuştur.⁷⁰ Yargıtay, 2013 yılında verdiği bir kararda da “(...) yapılan tebligattan haberdar olan anılan davalının, buna rağmen tahkim yargılamasına katılmamış olması savunma hakkının ihlali niteliğinde sayılamaz” tespitinde bulunmuştur.⁷¹

III. Tahkimde Bilgilenme Hakkının Gerçekleşmesinde Tebligatın Usûlüne Uygun Olması

A. Anlamı

New York Sözleşmesi m. V(1)(b)’de bir tenfiz engeli olarak davalıya “usûlüne uygun” tebligatın yapılmamış olması düzenlendiğinden, davalının itirazı halinde hakem kararının tenfizine karar verilebilmesi için tahkim yargılamasındaki tebligatların usûlüne uygun şekilde yapılıp yapılmadığı incelenecektir.⁷²

Sözleşme’de usûlüne uygun tebligattan ne anlaşılması gerektiği hakkında ayrıntılı bir düzenlenme yer almamaktadır. Ancak Sözleşme’ye âkit devletlerin mahkeme kararlarında ve doktrinde, usûlüne uygun tebligat kavramı açıklanmaktadır. Örneğin, İngiliz Yüksek Mahkemesi’nin 2017 tarihli *Zavod Ekran v Magneco Metrel* kararında

67 Poudret and Besson (n25) para. 587; Ferrari, Rosenfeld, et al. (n14) 36; Luca Beffa, ‘Enforcement of “Default Awards”’, (2013) 31 (4) ASA Bulletin 757, 763.

68 Aygül (n26) 124; Poudret and Besson (n25) para. 587; Gaillard and Savage (n26) 986; Scherer (n13) 304-305 para. 157.

69 Gaillard and Savage (n26) para. 1698; Poudret and Besson (n25) para. 911; Scherer (n13) 304-305, para. 157; Ferrari and Rosenfeld and et al. (n14) 35; Akıncı, *Ticari Hakem Kararları* (n11) 123; Özel, Erkan, Pürselim ve Karaca (n40) 799; Kaplan (n50) 94-95; Güvenalp (n50) 143-144; Gül (n13) 51-52; Ercüment Erdem, *Milletlerarası Ticaret Hukuku* (1st edn, On İki Levha 2017) para. 2083; ICCA’s Guide to the Interpretation of the 1958 New York Convention- A Handbook for Judges (1st edn, ICCA&Kluwer Law International 2011) 90; UNCITRAL Secretariat Guide on the Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards (New York, 1958), (United Nations Publication 2016 edition) 160.

70 Yargıtay 11 HD, 8273/265, 23.1.1997 (Lexpera).

71 Yargıtay 11 HD, 2820/7002, 8.4.2013 (Lexpera).

72 Scherer (n13) 305, para. 158; Gül (n13) 42.

usûlüne uygun tebligat, tahkim kuralları dahil tarafların kararlaştırdıkları uyuşmazlık çözüm yöntemine göre ilgili hususları muhatabın bilgisine sunabilecek bir bildirimdir.⁷³ İsviçre Federal Mahkemesi'nin 2014 tarihli bir kararında ise hukukî dinlenilme hakkının bir parçası olarak tebligatların belirli asgarî gereklilikleri karşılması gerektiği ve tebligatın, uygun şekilde ve doğru adrese yapıldığı takdirde usûlüne uygun sayılacağı belirtilmiştir.⁷⁴

Doktrinde tebligatın usûlüne uygun olması için uygun şekilde, uygun dilde, zamanında, doğru muhataba ve adrese yöneltilmesi gerektiği kabul edilmektedir.⁷⁵ Usûlüne uygun tebligat, tarafların hakem tayini ve tahkim yargılamasından yeterli şekilde haberdar edilmesi olarak yorumlanmaktadır.⁷⁶ Bilgilenme hakkı açısından asıl olan muhatabın zamanında ve gereği gibi bilgi sahibi olması olduğundan⁷⁷, bu unsurların gerçekleşmesi tebligatın usûlüne uygun sayılmasını sağlayacaktır.

Aşağıda ayrıntılı olarak ele alınacağı üzere New York Sözleşmesi kapsamında tebligatın usûlüne uygun olup olmadığı değerlendirirken mahkemeler iç hukuktaki tebligata ilişkin kuralları esas almamakta, iç hukuktan bağımsız değerlendirme yapmaktadır.⁷⁸ Tahkimde tebligat açısından önemli olan, bilgilendirme şeklen değil; gerçekten sağlanmaya çalışılması⁷⁹, muhatabın ilgili hususta bilgi almasını sağlayacak, bunu ispata elverişli araçlarla yapacak bir tebligat usûlünün uygulanmasıdır.⁸⁰

Tebligatların belirli bir şekilde yapılması, bilgilendirmenin yapıp yapılmadığının ve ne zaman yapıldığının belirlenmesini temin edecektir. Bu yönüyle tebligat, hem ispat hem de hukukî dinlenilme hakkını ilgilendirir.⁸¹ Ancak tebligat usûlüne her aykırılık veya eksiklik, New York Sözleşmesi m. V(1)(b) uyarınca hakem kararının tenfizinin reddi sonucunu doğurmaz. New York Sözleşmesi m. V(1)(b) kapsamında tebligatın usûlüne uygun olmaması sebebiyle hukukî dinlenilme hakkının ihlal

73 *Zavod Ekran OAO v Magneco Metrel UK Ltd* [2017] EWHC 2208 (Comm); [2017] All ER (D) 07 (Sep).

74 Tribunal fédéral, IIe Cour de droit civil, 5A_409/2014, Arrêt du 15 septembre 2014, A. contre B. ((2016) 34 (4) *ASA Bulletin* 1024 ff.).

75 Scherer (n13) 305, para. 158; Patocchi (n85) 75; Born (n11) §26.03[B][3][g]; Özbek (n55) 1301-1302.

76 Toker (n43) 178.

77 Özkes (n15) 96; Born (n11) §26.03[B][3][g].

78 Scherer (n13) 305, para. 158; Born (n11) §26.03[B][3][g]; Lew, Mistelis and Kröll (n26) 712; Kaplan (n50) 120; Güvenalp (n50) 125.

79 Erdönmez (n17) 869; Sarröz Büyükalp (n15) 172.

80 Şanlı (n1) 478; Scherer (n13) 306-307, para. 160; Beffa (n67) 765; Özbek (n55) 1300; Demirkol (n40) 189; Güvenalp (n50) 39; Paulsson (n53) 185; UNCITRAL, Notes on Organizing Arbitral Proceedings, United Nations 2016, para. 56, <<https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/arb-notes-2016-e.pdf>> Date of Access 22 December 2022.

81 Özkes (n15) 96.

edildiğine yönelik itirazlar dar yorumlanmalıdır.⁸² Dolayısıyla tebligatın usulüne uygun olmaması sonucunda hukukî dinlenme hakkının ihlalden söz edebilmek için bu ihlalin tahkim yargılamasının sonucuna etki edebilecek nitelikte olması aranmalıdır.⁸³ Tahkim yargılaması sırasında tebligat usulüne aykırılık sebebiyle hukukî dinlenme hakkının ihlal edilmesine rağmen sonradan bu durum telafi edilmişse veya telafi edilmesi için imkân sunulmuşsa artık hakem kararının tenfizi engellenmemelidir.⁸⁴

B. İçeriği

1. Hakem Tayini Hakkında Bilgilendirme

New York Sözleşmesi m. V(1)(b)'de bilgilendirme hakkı kapsamında düzenlenen ilk durum, hakem tayini hakkında bilgilendirilmedir. Hükümde, bu hakkın içeriği hakkında bir düzenleme yoktur. Doktrin ve uygulamada, tarafların hakem tayinine yönelik tüm talep ve işlemlerden, karşı tarafın tayin ettiği hakemden, hakemin görevi kabulünden, taraflarca önerilen hakemin tahkim kurumunca onaylanması veya atanmasından ve hakem kurulunun teşekkül etmesine ilişkin diğer tüm hususlardan bilgilendirilmeleri gerektiği kabul edilmektedir.⁸⁵

Hukukî dinlenme hakkının, hakem tayini ve hakem kurulunun teşekkülünde de uygulanacağı tartışmasızdır.⁸⁶ Taraflardan birinin haberdar edilmediği için hakem tayinine yönelik hakkını kullanamaması veya karşı tarafın ya da kurumun belirlediği hakemden haberdar olmaması durumunda hukukî dinlenme hakkı ihlali söz konusu olur.⁸⁷ Yargıtay, 2016 yılında verdiği bir kararda hakem seçimine ilişkin tebligatın geçerli olmamasını, hukukî dinlenme hakkının ihlali saymıştır.⁸⁸

Hakem tayini hakkında tebligatın usulüne uygun olması için, hakem olarak görev yapması önerilen veya hakem olarak tayin edilen kişinin isminin de bildirilmesi gerekir.⁸⁹ Uygulanan tahkim kurallarında aksi düzenlenmiş olsa bile hakemin kim

82 van den Berg (n13) 297; New York Sözleşmesi m. V(1)(b) hükmünün dar yorumlanması gerektiği yönünde bkz Tribunal fédéral, Iere Cour de droit civil, 4A_403/2008, Arrêt du 9 décembre 2008 ((2009) 3 ASA Bulletin 530 ff.); hukukî dinlenme hakkı ihlalinin hakem kararının tenfizinin reddine yol açması için sonuca etki eden, esaslı bir ihlal olması gerektiği yönünde bkz van den Berg (n13) 301; Born (n11) §26.05[C][3][a], §26.03[B][3][f]; Demirkol (n40) 181, 187; Aslan (n28) 27 ve genel olarak New York Sözleşmesi m. V'deki tenfiz engellerinin dar yorumlanması gerektiği yönünde bkz Blackaby, Partasides and Redfern (n9) para. 11.59.

83 Scherer (n13) 298, para. 142.

84 Bu yönde bkz Demir Gökyayla (n64) 68-69; Demirkol (n40) 181.

85 Scherer (n13) 303, para. 155; Born (n11) §26.03[B][3][g]; Şit (n1) 211; Gül (n13) 49; Kaplan (n50) 91; Toker (n43) 175; Paolo Michele Patocchi, 'Switzerland' in *Intl. Handbook on Comm. Arb. Suppl.* July 2017, 74; UNCITRAL Secretariat Guide (n69) 159-160.

86 Poudret and Besson (n25) para. 910; Toker (n43) 175; Thomas H. Webster and Michael W. Bühler, *Handbook of ICC Arbitration* (4th edn, 2018 Sweet & Maxwell) para. 22-71.

87 Doğan, *Milletlerarası Ticaret* (n1) 1241; Erdem (n69) para. 2082.

88 Yargıtay 11 HD, 7538/6882, 21.6.2016 (Aslan (n28) 39).

89 Akıncı, *Ticari Hakem Kararları* (n11) 123; Scherer (n13) 303, para. 155; van den Berg (n13) 305; Lew, Mistelis and Kröll (n26) 712; Gül (n13) 50; Ferrari, Rosenfeld, et al. (n14) 32; UNCITRAL Secretariat Guide (n69) 160.

olacağı hakkında taraflar bilgi sahibi olmalıdır.⁹⁰ Aksi takdirde tarafların, hakemin tarafsızlığı ve bağımsızlığı bakımından bir değerlendirme yapması ve itirazda bulunması mümkün olmaz, hakemi red hakkını kullanma imkânından mahrum kalırlar.⁹¹

2. Tahkim Yargılaması Hakkında Bilgilendirme

New York Sözleşmesi m. V(1)(b)'de bilgilendirme hakkı kapsamında düzenlenen ikinci durum, tahkim yargılaması hakkında bilgilendirilmedir. Hükümdeki “*tahkim yargılaması*” geniş bir ifadedir. Bu ifade ile her şeyden önce tahkimde bir davanın açıldığına dair bildirim (tahkim bildirimini veya tahkim talebi) kast edilir.⁹² Zira tahkimde bir davanın açılmış olduğundan, davalının zamanında ve usûlü dairesinde bilgilendirilmesi hukukî dinlenilme hakkının gerçekleşmesi için şarttır.⁹³ Kendisine karşı bir tahkim başlatıldığını bilmeyen tarafın, iddia ve savunma hakkını kullanabilmesi de mümkün olmaz. Bir dava ile ilgili açıklamada bulunup, açılan davaya karşı kendisini savunabilmek ve haklarını koruyabilmek için her şeyden önce o davanın varlığından haberdar olunmalıdır.⁹⁴

Bilgilendirme hakkı, sadece davanın başında uyulması gereken bir hak değildir.⁹⁵ Taraflar, tahkimde davanın açılmasından hakem kararının verilmesine kadar yargılamanın seyrinden, yargılamanın tüm önemli aşamalarından ve yargılamadaki gelişmelerden haberdar edilmelidir.⁹⁶ Dolayısıyla, yalnızca tahkimde bir davanın açıldığından değil; davaya konu uyuşmazlık, o dava ile ilgili talepler, hukukî sebepler, hakemlerin ve varsa tahkim kurumunun karar ve işlemleri, karşı tarafın iddia ve savunmaları, deliller, duruşma tarihi ve yeri, duruşmada görüşülecek konular ile nihaî hakem kararı başta olmak üzere tahkim yargılamasının tüm önemli aşamalarından taraflar haberdar edilmeli, karşı tarafın dava dosyasına sunduklarından bilgi sahibi olmaları sağlanmalıdır.⁹⁷ Tahkimin hukukî dinlenilme hakkına uygun şekilde yapılması ve sonuçlanabilmesi için tebligatın ve içeriğinin tüm bu hususları kapsamaması gerekir.⁹⁸

Hukukî dinlenilme hakkı çerçevesinde, tarafların hem hakemlerce hem de karşı tarafça yapılan işlemler konusunda bilgilendirilmeleri zorunludur. Tebligat sayesinde

90 Scherer (n13) 303, para. 155; UNCITRAL Secretariat Guide (n69) 160.

91 Scherer (n13) 303, para. 155; Ferrari, Rosenfeld, et al. (n14) 32; Born (n11) §26.03[B][3][g]; Güvenalp (n50) 34; Toker (n43) 175.

92 Scherer (n13) 304, para. 156.

93 Paulsson (n53) 184-185; Kurkela and Turunen (n26) 38; Aslan (n28) 26; Kaplan (n50) 89-90.

94 Özekes (n15) 87-88; Yılmaz (n17) 10; Ermenek (n25) 40; Kaplan (n50) 89.

Tahkim bildirimini hakkında ayrıntılı olarak bkz Candan Yasan Tepetaş, ‘Tahkimde Davanın Açılması ve Tahkim Talebi’ in Mustafa Erkan ve Candan Yasan Tepetaş (eds) *Tahkim Yargılaması Tahkim Okulu Panelleri Serisi Cilt-2* (1st edn On İki Levha 2021) 135-136.

95 Özekes (n15) 87; Aslan (n28) 28.

96 Patocchi (n85) 74; Ferrari, Rosenfeld et al. (n14) 32; Esen (n36) 110; Demirkol (n40) 188; Gül (n13) 41, 50-51; ayrıca bkz Özekes (n15) 89.

97 Scherer (n13) 304, para. 156; Ferrari, Rosenfeld and et al. (n14) 32; Poudret and Besson (n25) para. 549; Aygül (n26) 120; Ermenek (n25) 40; Aslan (n28) 26; Gül (n13) 51; Kaplan (n50) 90-91; Dülger (n25) 256.

98 Akıncı, *Milletlerarası Tahkim* (n1) 496.

tebligat konusu yargılamaya yönelik işlemler hukukî sonuç doğuracaktır.⁹⁹ Bu bakımdan tebligat, sonuca etkilidir.¹⁰⁰ Yargılamada sadece tarafların bilgisi dahilinde olan işlem, belge ve bilgiler esas alınabilir.¹⁰¹ Taraflardan habersiz yargılama yapılamaz, iş ve işlem tesis edilemez ve hakem kararı verilemez.¹⁰²

Yargılamada taraflar, diğer tarafın iddia ettiği veya savunma konusu yaptığı hususlarda tam bilgi sahibi olmalıdır.¹⁰³ Davalının tahkim dosyasına sunulan belge, bilgi, yazışma ve delillerden hiç veya yeterince haberdar olmaması, onu bu hususlarda iddia ve savunma hakkında mahrum bırakacak¹⁰⁴, ispat faaliyetine girişmesini ve hatta karşı dava açmasını engelleyecektir.¹⁰⁵ Yargıtay'ın 2021 tarihli bir kararında belirttiği gibi, hakem kararına esas alınmış bir delil hakkında davalının tam olarak inceleme yapmasına izin verilmemiş olması, davalının o delil hakkında bilgilendirilmemiş olması anlamına geleceği için hukukî dinlenilme hakkının ihlaline yol açacaktır.¹⁰⁶

Yargıtay'a göre davalının tahkim yargılamasının tüm aşamalarından haberdar olması, New York Sözleşmesi uyarınca yabancı hakem kararının tanınması ve tenfizi için gereken bir şarttır.¹⁰⁷ 2016 tarihli bir kararında Yargıtay, hakem seçimine ve dava dilekçesine ilişkin tebligatın geçerli olmamasını hukukî dinlenilme hakkının ihlali olarak değerlendirmiştir.¹⁰⁸ Yargıtay, 2015 tarihli bir kararında ise hakem kurulunun davalıya tebligat yapmadan karar vermesini, hukukî dinlenilme hakkının ihlali olarak kabul etmiştir.¹⁰⁹

New York Sözleşmesi'ne âkit diğer devlet mahkemelerinin de benzer yönde kararları mevcuttur. Örneğin, eski tarihli bir Kahire İstinaf Mahkemesi kararında, dilekçenin karşı tarafa tebliğ edilmemiş olması, hakem kararının tenfizine engel bir sebep olarak görülmüştür.¹¹⁰ Amsterdam İstinaf Mahkemesi 1992 tarihli bir kararında, dava dilekçesinin davalıya tebliğ edilmemiş olmasını hukukî dinlenilme hakkına aykırı bulmuş; tahkim yargılaması başlamadan önce davacının iddia ve talepleri hakkında davalıyı bilgilendirmiş olmasını yeterli görmemiştir.¹¹¹ İngiliz İstinaf Mahkemesi

99 Nedim Meriç ve Tuğçe Arslanpınar Tat, 'Tebligatın Önemi, Hukukî Niteliği ve Tebliğ Kurallarına Uygun Davranıldığının İlgili Mercî Tarafından Kendiliğinden Dikkate Alınması' in Nedim Meriç, Tuğçe Arslanpınar Tat, Melih Işık, Nurdan Korkmaz ve Barçın Özkan Kıdıl (eds.) *Olaylarla Tebligat Hukuku* (3rd edn, On İki Levha 2022) 14-15.

100 Yılmaz (n17) 10; Akıncı, *Milletlerarası Tahkim* (n1) 492, 601; Kaplan (n50) 94; Tokar (n43) 174.

101 Özkes (n15) 93.

102 Yılmaz (n17) 10; Yeşilova (n47) 102; Özbek (n55) 1299.

103 Özkes (n15) 91; Esen (n36) 110.

104 Akıncı, *Milletlerarası Tahkim* (n1) 492, 601; Ferrari, Rosenfeld and et al. (n14) 32.

105 Özkes (n15) 91; Aktepe Artık (n17) 382.

106 Hakem kararının iptali ile ilgili bu karar için bkz Yargıtay 11 HD, 2417/1051, 10.2.2021 (Esen (n36) 105-108.)

107 Yargıtay 11 HD, 4636/5941, 17.12.2020; Yargıtay 11 HD, 2417/1051, 10.2.2021 (Lexpera).

108 Yargıtay 11 HD, 7538/6882, 21.6.2016 (Aslan (n28) 39).

109 Hakem kararının iptali ile ilgili bu karar için bkz Yargıtay 11 HD, 631/5860, 27.4.2015 (Lexpera).

110 Cairo Court of Appeal, *Tehèque ZSE v. Office d'électricité Rif*, 22.04.1998 (Ferrari, Rosenfeld and et al. (n14) 32).

111 Gerechthshof [Court of Appeal], Amsterdam, *G.W.L. Kersten & Co. BV v. Société Commerciale Raoul-Duval et Cie.*, 16.07.1992 (Albert Jan Van den Berg (ed), *Yearbook Commercial Arbitration 1994 - Volume XIX*, 708-709).

ise 2006 tarihli bir kararında davalının tahkimdeki davadan hiç haberdar edilmemiş olmasının hukukî dinlenilme hakkının ihlaline yol açacağını ifade etmiştir.¹¹²

C. Unsurları

1. Tebligatın Şekli

New York Sözleşmesi m. V(1)(b)'de davalıya “*hakem tayini ve tahkim yargılaması hakkında usûlüne uygun tebligatın*” yapılmış olması aranmış; ancak tebligat bakımından belirli bir şekil kuralı öngörülmemiştir. Sözleşme’ye İlişkin UNCITRAL Sekretaryasının hazırladığı Kılavuz’a göre bu durum, tebligatlar bakımından uyulması zorunlu bir usûl olmadığını göstermektedir.¹¹³ Gerçekten de tahkim, devlet yargı sistemine alternatif¹¹⁴, özel bir yargılama usûlüdür.¹¹⁵ Taraflar uyuşmazlığın (mahkemeler yerine) tahkim yolu ile çözümlenmesine karar verdiklerinde, resmî yolla tebligat yapılması zorunluluğundan da vazgeçmektedir.¹¹⁶ Milletlerarası tahkimin yapısı ve niteliği gereği tahkimdeki tebligatların resmî şekilde yapılması ya da tebligat kanunlarının veya tebligata dair ikili ya da çok taraflı milletlerarası anlaşmalardaki yöntemlerin uygulanması şart değildir.¹¹⁷

Tahkimde tebligatların resmî yolla yapılmamış olması ya da milletlerarası anlaşmalardaki yöntemlerin uygulanmamış olması, tebligatların usûlsüz sayılmasına yol açmaz; bu sebeple New York Sözleşmesi m. V(1)(b)'nin ihlali söz konusu olmaz.¹¹⁸ Yargıtay da pek çok kararında tahkimde tebligatların, Tebligat Kanunu¹¹⁹ ve ilgili mevzuata göre yapılmasının şart olmadığını ifade etmiştir.¹²⁰ İsviçre Federal Mahkemesi de tahkimde tebligatların usûlüne uygun yapıp yapılmadığına karar verilirken yerel

112 *Kanoria v Guinness* [2006] EWCA Civ 222, (<https://newyorkconvention1958.org/index.php?lvl=notice_display&id=465> Date of Access 26 December 2022).

113 UNCITRAL Secretariat Guide (n69)161.

114 Yargıtay 11 HD, 138/3708, 10.5.2022 (Lexpera).

115 Şanlı (n1) 478; Poudret and Besson (n25) para. 7; van den Berg (n13) 303; Toker (n43) 179; Dülger (n25) 57.

116 Born (n11) §26.05[C][3][d]; Kaplan (n50) 91-92; Gül (n13) 42; tebligat özelinde bu yöndeki yabancı bir mahkeme kararı için bkz UNCITRAL Secretariat Guide (n69) 157.

117 Şanlı (n1) 477-478; Akıncı, *Milletlerarası Tahkim* (n1) 373; Özel, Erkan, Pürselim ve Karaca (n40) 799; Şit (n1) 209; Demirkol (n40) 189; Özbek (n55) 1300; Güvenalp (n50) 39; Toker (n43) 178-180; van den Berg (n13) 303; Scherer (n13) 305-306, para. 159; Born (n11) §26.03[B][3][g]; Ferrari, Rosenfeld and et al. (n14) 34; Gül (n13) 42; Boffa (n67) 765; Günseli Öztekin Gelgel, ‘New York Konvansiyonu’na Göre Hakem Kararlarının Tenfizinde Yargıtay’ın Bazı Kararlarının Değerlendirilmesi’, (22) (2002) 22 (2) MHB 1137, 1146.

Nitekim MTK m. 14(C)’ye göre de taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça, tahkimde yapılacak tebligatlar ile hakem kararının tebliğinde Tebligat Kanunu hükümlerinin uygulanması gerekmemektedir bkz Özbek (n55) 1307; Güvenalp (n50) 42-43.

118 Akıncı, *Milletlerarası Tahkim* (n1) 269; Özel, Erkan, Pürselim ve Karaca (n40) 799; Born (n11) §26.03[B][3][g].

119 Tebligat Kanunu, Kanun Numarası: 7201, Kabul Tarihi: 11.2.1959, RG. 19.02.1959/10139.

120 Bu yönde bkz Yargıtay 19 HD, 360/4182, 3.3.2014 (Lexpera); Yargıtay 11 HD, 13193/371, 17.1.2018 (Kazancı İçtihat Bankası); Yargıtay 11 HD, 6144/9045, 19.11.2001 (Şanlı (n1) 478, dn. 585).

hukuktaki tebligata ilişkin kuralların esas alınmayacağını ifade etmiştir.¹²¹

Tebligat, usûle ilişkin bir konudur. Tahkimde tebligatların nasıl yapılacağı hakkında taraflar arasındaki tahkim anlaşmasında, tarafların uygulanmasını kararlaştırdıkları tahkim kurallarında ya da tahkim usûlüne uygulanan hukukta (*lex arbitri*) düzenlemeler bulunabilir.¹²² Yargıtay kararlarında tahkim anlaşmasında tebligatın şekline ilişkin bir düzenleme olmadığı takdirde tebligatların tahkim yeri hukukuna göre yapılacağı açıklanmaktadır.¹²³ Bununla beraber tahkim kurallarında ve tahkim usûlüne uygulanan hukukta yer alan tebligata ilişkin düzenlemeler ayrıntılı değildir. Tahkimde tebligat kurallarının ve tebligat yönteminin belirlenmesi, daha ziyade tarafların anlaşmaları ve hakemlerin insiyatifi ile gerçekleşmektedir. Yargılamanın başında, hakemler taraflar ile istişare ederek¹²⁴, genellikle hakemlerin yargılama usûlü hakkında verecekleri ilk ara kararda (*procedural order no. 1*) veya görev belgesinde (*terms of reference*) tebligata ilişkin düzenlemelere yer vermektedirler¹²⁵ Bu düzenlemelerde tahkimde tebligat için resmî yolların tercih edilmediği, daha ziyade adi posta, kargo/kurye şirketleri ve/veya elektronik posta ile tebligatların yapıldığı görülmektedir.¹²⁶

İsviçre Federal Mahkemesi 2006 yılında verdiği bir kararda, adi posta yoluyla yapılmış tebligatların usûlüne uygun olduğunu ve tahkimde tebligatlar için özel veya resmî bir usûlün şart olmadığını açıklamıştır.¹²⁷ Federal Mahkeme, yukarıda bahsedilen 2014 tarihli kararında ise tahkimde adi posta, iadeli taahhütlü posta, faks gibi yöntemlerle tebligat yapılabileceğini belirtmiştir.¹²⁸ Yargıtayımız da e-mail, kargo/kurye yoluyla yapılan tebligatların, davalının bilgilendirilmesi ve iddia ve savunma hakkını kullanabilmesi için elverişli olduğunu kabul etmektedir. Örneğin, 2014 tarihli bir kararında Yargıtay, “*tahkim yargılamanın özel bir usul olduğu, bu nedenle resmi yargıda öngörülen tebligat kurallarının uygulanmayacağı, tahkim mahkemesince davalıya gerekli bildirimlerin yapıldığını gerek kargo şirketinin belgelerinden, gerek e-posta mesajlarının iletildiğini gösteren belgelerden anlaşıldığı, bu nedenle*

121 Tribunal fédéral, IIe Cour de droit civil, 5A_409/2014, Arrêt du 15 septembre 2014, A. contre B. ((2016) 34 (4) ASA Bulletin 1024 ff.).

İsviçre Zürih mahkemesi ise 2003 tarihli bir kararında, milletlerarası tahkimin doğası gereği tebligatların herhangi bir zorunlu şekil şartına tabi olmadığını, 1965 tarihli Hukukî ve Ticarî Konularda Adli ve Gayri Adli Belgelerin Yabancı Memleketlerde Tebligatine Dair Lahey Sözleşmesi'nin uygulanmayacağını belirtmiştir. Bkz Obergericht, Zurich, 17.02.2003 (Albert Jan van den Berg (ed), *Yearbook Commercial Arbitration*, Volume 29, 819 ff.).

122 Scherer (n13) 306-307, para. 160; Şanlı (n1) 478-479; Özbek (n55) 1302; Gül (n13) 43; Toker (n43) 180; Dülger (n25) 149.

123 Yargıtay 11 HD, 2820/7002, 8.4.2013 (Lexpera); Yargıtay 19 HD, 3424/568, 20.2.2020 (Lexpera); Yargıtay 11 HD, 5054/4112, 27.4.2021 (Lexpera); Yargıtay 11 HD, 7196/2796, 4.4.2022 (Lexpera).

124 UNCITRAL, Notes on Organizing Arbitral Proceedings, United Nations 2016, (n114) para. 9 ff.

125 Gaillard and Savage (n26) 678; Webster and Bühler (n86) para. 3-1; Yves Derains and Eric A. Schwartz, *A Guide to the New ICC Rules of Arbitration* (1st edn, 1998 Kluwer Law International) 38.

126 Ferrari, Rosenfeld and et al. (n14) 34; Beffa (n67) 765; Webster and Bühler (n86) para. 3-35; Demirkol (n40) 189.

127 Tribunal fédéral, Ier Cour de droit civil, 5P.292/2005, Arrêt du 3 janvier 2006, Y contre X (<www.bger.ch> Date of Access 25 December 2022).

128 Tribunal fédéral, IIe Cour de droit civil, 5A_409/2014, Arrêt du 15 septembre 2014, A. contre B. ((2016) 34 (4) ASA Bulletin 1024 ff.).

davalının tahkim davasının açıldığından, hakem atamasından ve hakem kararından haberdar edilmediğine, bu nedenle hakem mahkemesinde usulüne uygun olarak temsil edilmediğine ve savunma haklarının kısıtlandığına dair itirazlarının yerinde olmadığına” karar vermiştir.¹²⁹ Yargıtay 2021 tarihli bir kararında kurye yoluyla yapılan tebligatın geçerli olduğuna hükmetmiştir.¹³⁰ Yargıtay 2022 yılında verdiği bir kararda ise kurye ve e-mail yoluyla yapılan tebligatların usulüne uygun olduğunu belirtmiştir.¹³¹

Hakem kararının tebliğinin de resmî şekilde yapılması şart değildir.¹³² İsviçre Federal Mahkemesi 2015 tarihli bir kararında, taraflar arasındaki tahkim anlaşması ile uygulanan tahkim kurallarında hakem kararının tebliğine ilişkin özel bir düzenleme bulunmadığı ve ilgili tahkim kurallarında hakem kararının aslının tebliğ edileceğine dair bir hüküm de olmadığı için tahkim yargılamasında kullanılan yöntem olan e-mail vasıtasıyla hakem kararının tebliğ edilebileceğini, böylece iptal davası açma süresinin işlemeye başlayacağını belirtmiştir.¹³³ Yargıtay da 2018 tarihli bir kararında, davalının hakem kararının ilam niteliği taşımadığı, resmî şekilde tebliğ edilmediği itirazına itibar etmemiş; somut olayda e-mail ve iadeli taahhütlü posta ile hakem kararının tebliğinin geçerli olduğunu kabul etmiştir.¹³⁴

Esasen tahkimin yapısına ve niteliğine uygun düşecek şekilde tebligatın yapıldığının kayıt altına alınabileceği her türlü yolla tebligat yapılabilir.¹³⁵ Özellikle tebligatın yapıldığının belgelendirilebileceği, ispata elverişli bir yöntemin kullanılması, hakem kararının geçerliliği ve icrası bakımından önem taşıyacaktır.¹³⁶ Bu açıdan *ad hoc* tahkime nazaran kurumsal tahkimde, tebligat ihlallerinin gerçekleşme ihtimalinin daha düşük olduğu haklı olarak belirtilmektedir.¹³⁷ Örneğin, ICC Tahkim Kuralları veya ISTAC Tahkim Kuralları gibi kurumsal tahkim kurallarında¹³⁸, tahkim yargılamasının başladığını ve hakem tayinini bildiren ilk tebligatın (tahkim talebi), bizzat kurumların sekreteryası aracılığıyla tebliğ edilmesi, tenfiz aşamasındaki itirazlar açısından önemlidir.

129 Yargıtay 19 HD, 360/4182, 3.3.2014 (Lexpera).

130 Yargıtay 11 HD, 5054/4112, 27.4.2021 (Lexpera).

131 Yargıtay 11 HD, 7196/2796, 4.4.2022 (Lexpera).

132 Akıncı, *Milletlerarası Tahkim* (n1) 373; Özbek (n55) 1300.

133 Tribunal fédéral, A. S.p.A. v. B., 4A_609/2014, 20.02.2015 (Kararın orijinal dili İtalyanca olup; İngilizce gayri resmî tercümesi için bkz <<https://www.swissarbitrationdecisions.com/sites/default/files/20%20février%202015%204A%20609%202014.pdf>> Date of Access 15 December 2022).

134 Yargıtay 11 HD, 13193/371, 17.1.2018 (Lexpera).

135 Şanlı (n1) 478; Webster and Bühler (n86) para. 3-35.

136 Şanlı (n1) 478; Tokar (n43) 179; Ferrari, Rosenfeld and et al. (n14) 34; Scherer (n13) 306-307, para. 160.

137 Erdem (n69) 652; Tokar (n43) 182.

138 ICC Tahkim Kuralları m. 3- 4-5 ile ISTAC Tahkim Kuralları m. 5- 7-8 bu hususlarda düzenlemeler içerir.

2. Tebligatın Dili

Tebligatın hangi dilde yapılacağı, hukukî dinlenilme hakkının gerçekleşmesi ile sıkı ilişkilidir.¹³⁹ Şayet taraflar, tahkim yargılamasında kullanılacak bir tahkim dili kararlaştırmışsa, tebligatlar bu dilde yapılır.¹⁴⁰ Bu dili, taraflardan biri anlamıyor olsa bile bu dilde yapılan tebligat geçerli kabul edilir ve New York Sözleşmesi m. V(1) (b)'ye aykırı olmaz.¹⁴¹ Ancak tebligat, tahkim dili dışında bir dilde yapılmışsa, bu dili ilgili taraf bilmediği ve bu sebeple tebligatın içeriğini anlamadığı takdirde hukukî dinlenilme hakkının ihlal edilmiş olacağı belirtilmektedir.¹⁴² Öte yandan tahkim dilinin henüz belirli olmadığı aşamada, taraflar arasındaki esas sözleşmede veya tahkim anlaşmasında kullanılan dilde yapılan tebligatlar, hukukî dinlenilme hakkına aykırılık oluşturmazdır.¹⁴³

Tebligat dili sebebiyle hukukî dinlenilme hakkının ihlal edildiğine dair itirazlar tenfiz mahkemeleri kararlarına da konu olmuştur. Örneğin, 1998 tarihli bir kararında Yargıtay, davalının İngiltere'deki bir tahkim kurumu tarafından yapılan tebligatların İngilizce olması sebebiyle içeriğini anlayamadığı yönündeki itirazını kabul etmemiş; bunu hukukî dinlenilme hakkı ve kamu düzeni açısından bir ihlal olarak görmemiştir.¹⁴⁴

Amerikan İstinaf Mahkemesi'nin 2016 tarihli bir kararında ise Çin Uluslararası Ekonomik ve Ticari Tahkim Komisyonu ("CIETAC") nezdindeki bir tahkimde Amerika'da bulunan bir şirkete Çince yapılan tebligat değerlendirilmiştir.¹⁴⁵ Karara konu olayda taraflar arasındaki çerçeve sözleşmede, bu sözleşme ile ilgili olarak düzenlenen tüm belgeler, yapılan bildirimler, adli yazışmalar ile her türlü uyumsuzluk çözümü ve tahkimde İngilizce'nin kullanılacağı belirtilmiş; CIETAC Tahkim Kuralları'nın uygulanacağı düzenlenmiştir. Taraflar arasında akdedilen birel satım sözleşmesinde, uyumsuzlukların CIETAC Tahkim Kuralları uyarınca tahkimde çözümleneceği düzenlenmiş; tahkim diline ilişkin bir düzenleme yapılmamış; ancak hem İngilizce hem de Çince olarak çift dilde düzenlenmiş bu sözleşmede uyumsuzluk halinde İngilizce'nin esas alınacağı belirtilmiştir. Ayrıca uyumsuzluğa kadar taraflar arasındaki tüm yazışmalar İngilizce yapılmıştır. Birel satım sözleşmesinden kaynaklanan uyumsuzluk sebebiyle merkezi Çin'de bulunan şirket CIETAC nezdinde tahkim yargılamasını başlatmıştır. Tahkim başvurusu ve ekindeki tüm belgeler,

139 Tahkim dili ve tahkim dilinin hukukî dinlenilme hakkı bakımından önemi hakkında ayrıntılı olarak bkz Süheyla Balkar, 'Tahkim Dili' (2022) 239 (20) Legal Hukuk Dergisi 4123, 4124 ff.

140 Özbek (n55) 1302; Kaplan (n50) 91; Tokar (n43) 187.

141 Scherer (n13) 307, para. 161; Ekşi (n7) 183; Güvenalp (n50) 43; Gül (n13) 44; Tokar (n43) 187; Ferrari, Rosenfeld et all. (n14) 23; ayrıca bkz Balkar, *Tahkim Dili* (n139) 4167.

142 Scherer (n13) 307, para. 161; Beffa (n67) 766; Güvenalp (n50) 43; Özbek (n55) 1302; Gül (n13) 45; Tokar (n43) 187.

143 Özbek (n55) 1302.

144 Yargıtay 19 HD, 6099/7735, 17.12.1998 (Nuray Ekşi, *Milletlerarası Nitelikli Davalara İlişkin Mahkeme Kararları* (1st edn, Ankan 2007) 464-465).

145 United States Court of Appeals, Tenth Circuit, US No. 892, *CEEG (Shanghai) Solar Science & Technology Co., Ltd. v. Lumos LLC, n/k/a Lumos Solar LLC*, 19.07.2016 (Albert Jan van den Berg (ed) *Yearbook Commercial Arbitration*, Volume 42, 607-611).

davacının avukatının ismi, talep miktarı ve tebligat evrakındaki gönderici olarak gözükten CIETAC dışında Çince yazılmıştır. Merkezi Amerika’da bulunan davalı şirket, kendisine tebliğ edilen evrakların tahkim talebi olduğunu anlayamadığı için CIETAC Kuralları’nda öngörülen süre içinde hakem atama hakkını kullanamamış; yaklaşık bir ay sonra davacı vekilinden gelen bir e-mail yazışmasıyla bunların kendisine karşı açılmış tahkim davasıyla ilgili olduğunu öğrenmiştir. Bundan sonra bir avukat bulmuş, bu avukat aracılığıyla Çince yürütülen tahkim yargılamasına katılmış, iddia ile savunmasını hazırlayabilmek için ek süre almıştır. Ancak hakem kararı aleyhine gelmiştir. Amerika Birleşik Devletleri’nde açılan tenfiz davasında, kendisine yapılan tebligat usûlüne uygun olmadığı için New York Sözleşmesi kapsamında hukuki dinlenilme hakkının ihlal edildiğini savunarak, tenfizin reddini talep etmiştir. Gerek ilk derece mahkemesi gerekse de istinaf mahkemesi, tahkimde dava açılana kadar taraflar arasındaki tüm yazışmaların İngilizce olmasına, sözleşmelerde İngilizce’nin üstün tutulmasına ve tahkim ile uyuşmazlık çözümlerinde İngilizce’nin kullanılacağını kabul edilmesine dayanarak, Çince hazırlanmış bir tahkim bildirimini davalıyı kendisine karşı tahkimde bir dava açıldığından haberdar etmek için uygun olmadığına karar vermiştir.

İngiliz Yüksek Mahkemesi’nin yukarıda da değinilen 2017 tarihli *Zavod Ekran v Magneco Metrel* kararında ise hakem tayini ve tahkim yargılaması hakkında davalıya uygun dilde tebligat yapılıp yapılmadığı incelenmiştir.¹⁴⁶ Karara konu olaydaki tahkim anlaşmasında taraflar, Rusya Federasyonu Sanayi ve Ticaret Odası Milletlerarası Tahkim Merkezi (“ICAC”) tahkim kurallarının uygulanacağını, tahkim yerinin Rusya, tahkim dilinin ise Rusça olacağı kararlaştırmıştır. Tahkim yargılaması başladıktan sonra ICAC Sekreteryası, davacının tahkim talebini, merkezi İngiltere’de bulunan davalıya tebliğ etmiştir. Tahkim talebinin kapak sayfasının başlığı (“*International Commercial Arbitration Court at the International Chamber of Commerce and Industry of the Russian Federation*”) ve davalının unvanı (“*Magneco Metrel UK Ltd*”) dışında tüm tahkim talebi ve ekleri Rusça yazılmıştı. Davalı, tahkim yargılamasına katılmamıştı. İngiltere’de açılan hakem kararının tenfizi davasında davalı, kendisine usûlüne uygun tebligat yapılmadığını, tahkim talebi ve eklerinin tamamının Rusça olması sebebiyle bu belgeleri ve onların önemini anlayamadığı için hukukî dinlenilme hakkını kullanmadığını iddia etmiştir. Yüksek Mahkeme, milletlerarası tahkim açısından İngiltere’deki bir kişiye İngilizce dışında bir dilde tebligat yapılmasının tek başına o tebligatı usûlsüz kılmayacağını, somut olayda tarafların uyuşmazlıklarını ICAC nezdinde tahkim yoluyla çözümleneceğini ve tahkim dilinin Rusça olacağını kararlaştırdıklarını, taraflar arasındaki tahkim öncesi yazışmaların bir kısmının Rusça olduğunu ve tahkim talebinin kapak sayfasının İngilizce başlığının dahi bu belgenin bir tahkim kurumundan geldiğini gösterdiğini belirterek, olaydaki tebligatların usûlüne uygun olduğuna karar vermiştir.

146 *Zavod Ekran OAO v Magneco Metrel UK Ltd* [2017] EWHC 2208 (Comm); [2017] All ER (D) 07 (Sep).

3. Tebligatın Zamanında Yapılması

New York Sözleşmesi m. V(1)(b)'de davalının zamanında bilgilendirilmesi gerektiği açıkça belirtilmemiş olsa da usulüne uygun şekilde bilgilendirilme, ilgili tarafın hakem tayin etmek gibi usulî haklarını kullanabileceği, iddia ve savunma hakkını etkin biçimde kullanabileceği ve delillerini hazırlayabileceği yeterli sürenin kendisine verilmesini gerektirir.¹⁴⁷ Bu sebeple, tahkimde tebligatların zamanında yapılması hukukî dinlenilme hakkı açısından önemlidir.¹⁴⁸ Tarafların yargılamaya ilişkin haklarını kullanabilmeleri, doğru zamanda haberdar edilmelerine de bağlıdır.¹⁴⁹

Tahkimde tebligatların zamanında yapılıp yapılmadığının tespitinde, mahkemelerde uygulanan usul kuralları ve süreler esas alınmaz.¹⁵⁰ Taraflar arasında bir anlaşma bulunmadığı takdirde, tenfiz mahkemesi her somut olayın özellikleri çerçevesinde tebligatın zamanında yapılıp yapılmadığını belirleyecektir ve bu hususta geniş bir takdir yetkisine sahiptir.¹⁵¹ Nitekim İtalyan İstinaf Mahkemesi eski tarihli bir kararında, İtalyan usul hukukunda düzenlenen sürelerin tahkimde uygulanmasının şart olmadığına, tahkim yargılamasında tarafa verilen sürenin iddia ve savunma vasıtalarının ikame edilmesini sağlayacak nitelikte olmasının yeterli olduğuna karar vermiştir.¹⁵² Bu itibarla tebligatın zamanında yapılıp yapılmadığı belirlenirken esas olan, tebligatın ilgili tarafa iddia ve savunma hakkını kullanmasına, duruşmaya katılmasına, delillerini ikame etmesine yetecek elverişli bir zamanda yapılmış olmasıdır.¹⁵³ Yargıtay da bir kararında, “*dava ile ilgili olan kişilerin davaya ilişkin bir işlemi öğrenebilmesi için, tebligatın usulüne uygun olarak yapılması, duruşma gün ve saatinin muhataba bildirilmesi gerekmektedir. Duruşma günü ile tebligatın çıkarıldığı tarih arasında makul bir süre olmalıdır. Aksi takdirde tarafların hukuksal dinlenme ve savunma hakkı kısıtlanmış olur.*” tespitinde bulunmuştur.¹⁵⁴

Tebligatın zamanında yapılıp yapılmadığı somut olayın özelliklerine göre değerlendirilmekte, muhatabın bulunduğu ülkedeki olağanüstü olaylar bu değerlendirmede dikkate alınmaktadır.¹⁵⁵ Örneğin, İtalyan mahkemesinin eski tarihli bir

147 Scherer (n13) 308, para. 164; Born (n11) §26.03[B][3][g]; Şanlı (n1) 441-442; Bayata Canyaş (n8) 545-546; Güvenalp (n50) 45.

148 Yılmaz (n17) 10; Özbek (n55) 1301; Kaplan (n50) 90; Toker (n43) 184; Born (n11) §26.03[B][3][g]; Lew, Mistelis and Kröll (n26) 711; Ahmet Cemal Ruhi, *1958 Tarihli New York Sözleşmesi Çerçevesinde Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi* (1st edn, On İki Levha 2019) 89.

149 Erdönmez (n17) 488; Sarıöz Büyükalp (n15) 171, 174.

150 Scherer (n13) 308, para. 166; Gaillard and Savage (n26) para. 1246; Güvenalp (n50) 45-46.

151 Scherer (n13) 308, para. 166; Güvenalp (n50) 46.

152 CA Firenze, *Holzindustrie Schweighofer GmbH v. Industria Legnami Trentina – ILETsrl*, 03.06.1988 (Albert Jan van den Berg (ed), *Yearbook Commercial Arbitration*, Volume 15, 498-499).

153 Scherer (n13) 308, para. 166; Güvenalp (n50) 46.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de duruşmaya ilişkin davet veya bildirimlerin, tarafların duruşmaya katılmalarını sağlayacak bir zamanda yapılmış olmasını aramıştır bkz ECHR, *Ern Makina San. ve Tic. Aş. v. Türkiye*, Başvuru no. 70830/01, 03.05.2007.

154 Yargıtay 21 HD, 4716/5490, 25.9.2019 (Lexpera).

155 Scherer (n13) 308, para. 166; Güvenalp (n50) 47-48.

kararında, tahkim duruşmasına ilişkin davetin davalı İtalyan tarafa duruşma tarihinden bir ay önce yapılmış olması, o tarihte davalının bulunduğu yerde meydana gelen büyük bir deprem sebebiyle yetersiz görülmüştür.¹⁵⁶

Tebliğatin zamanında yapılmamış olması, her durumda hukukî dinlenme hakkına aykırılık yaratmaz ve hakem kararının tenfizini engellemez.¹⁵⁷ Tebliğatin zamanında yapılmamış olmasının hakem kararının tenfizini engellemesi için, ilgili tarafa yeterli süre verilmemesinin onun iddia ve savunma hakkını kullanma imkanının ortadan kaldırmış, imkansızlaştırmış olması gerekir.¹⁵⁸ Tebligattaki gecikmeye rağmen şayet ilgili taraf tahkime etkin şekilde katılabilmiş, hukukî dinlenme hakkını anlamlı şekilde kullanma imkanına sahip olmuşsa artık hakem kararının tenfizine engel bir durum söz konusu olmayacaktır.¹⁵⁹

4. Tebliğatin Yapılacağı Muhatap ve Adres

Tebliğatin kime ve hangi adrese yapılması gerektiği uygulamada çeşitli sorunlara yol açan bir konudur. Bunlardan ilki, tebliğatin davalının dava dışındaki çalışanına, temsilcisine, vekiline ya da brokera yapılması halidir. Şayet tebligatlar temsilciye yapılıyorsa, temsilcinin tebliğati kabul konusunda yetkili olması aranmakta ve bu halde tebligat geçerli sayılmaktadır.¹⁶⁰ Tarafların uygulanmasını kararlaştırdıkları tahkim kurallarında da tahkim yargılamasındaki tebligatların, vekil veya temsilciye yöneltilebileceğine dair düzenlemeler olabilir. Örneğin, deniz ticareti alanındaki uyuşmazlıkların çözümünde sıklıkla uygulanan Londra Deniz Ticareti Hakemler Birliği (“LMAA”) Tahkim Kuralları m. 30’da tarafın vekil veya temsilci tarafından temsil edildiği tahkim yargılamalarında, tebligatların vekile veya temsilciye yapılacağı düzenlenmiştir.¹⁶¹

Yargıtay, 2022 tarihli bir kararında tahkim yargılamasında vekaletname sunmamış vekile yapılmış tebligatların usûlüne uygun olmadığına ve hukukî dinlenme hakkını ihlal ettiğine karar vermiştir.¹⁶² Bu kararda Yargıtay, hakem tayini hakkındaki tebligatların ancak vekaletname sunmuş vekile yapılabileceğini; vekaletname sunmamış bir vekile yapılmış tebligatların hukukî dinlenme hakkına aykırı olduğu sonucuna varmıştır.

156 Corte di Appello [Court of Appeal], Naples (Salerno Section), *Bauer & Grobmann OHG v. Fratelli Cerrone Alfredo e Raffaele*, 18.05.1982, Albert Jan van den Berg (ed), *Yearbook Commercial Arbitration* Volume X, 461-462.

157 Demirkol (n40) 188-189.

158 Scherer (n13) 308, para. 165; Beffa (n67) 767; Demirkol (n40) 188-189; Güvenalp (n50) 49.

159 Scherer (n13) 308, para. 165; Beffa (n67) 767.

Bu yönde Litvanya Yüksek Mahkemesi’nin bir kararı için bkz Supreme Court, Lithuania, *Jusimi Corporation v. UAB Cygnus*, 08.09.2003, 3K-3-782/2003 (UNCITRAL Secretariat Guide (n69) 162).

160 Scherer (n13) 309, para. 168; Gül (n13) 48; Toker (n43) 186.

Bu halde, tenfiz yeri hukukunun kanunlar ihtilafı kuralları uyarınca temsil ilişkisine uygulanan hukuka göre temsilcinin tebliğati kabul konusunda yetkisinin bulunması gerektiği yönünde bkz Toker (n43) 186.

161 2021 tarihli LMAA Tahkim Kuralları m. 30 için bkz <<https://lmaa.london/wp-content/uploads/2022/11/LMAA-Terms-2021.pdf>> (Date of Access 15 March 2022).

162 MTK m. 15 kapsamında hakem kararının iptaline ilişkin bu karar için bkz Yargıtay 11 HD, 8088/3493, 27.4.2022 (Lexpera).

İngiliz Yüksek Mahkemesi 2009 tarihli *Lantic Sugar Ltd v Baffin Investments Ltd* kararında, acentenin davalı adına tebligatları kabul konusunda yetkili olmaması sebebiyle tebligatların usulüne uygun olmadığına karar vermiştir.¹⁶³ Ancak İngiliz İstinaf Mahkemesi, 2017 yılında verdiği *Sino Channel* olarak anılan kararında, nadiren bazı hallerde brokerin tebligatı kabul konusunda görünürde yetkisinin (“*ostensible authority*”) bulunabileceği sonucuna varmıştır.¹⁶⁴ Mahkeme, somut olayda brokerin, sözleşme görüşmeleri ve sözleşmenin ifasında yer almasının ve uyumsuzlukla ilgili tüm yazışmaları yapmasının, üçüncü kişide brokera yapılacak tebligatların geçerli olacağı yönünde meşru bir beklenti yarattığına dikkat çekmiş ve brokerin tebligatları almaya yetkili olduğu konusunda karşı tarafın inancının korunması gerektiğine karar vermiştir.¹⁶⁵

Davalının çalışanına yapılan tebligatların geçerliliği ise İngiliz Yüksek Mahkemesi'nin 2017 tarihli *Glencore Agriculture* kararında incelenmiştir.¹⁶⁶ Hakem kararının iptaline ilişkin bu davada Yüksek Mahkeme, davalının şirketten ayrılmış bir çalışanın e-mail adresine yapılan tebligatların usulüne uygun olmadığına karar vermiştir. Bu kararda Mahkeme, bireysel e-mail adresleri ile grup veya şirketin genel e-mail adresi arasında bir ayırım yapmış; grup veya genel e-mail adreslerine yöneltilen bildirimlerin yetkili kişilerin dikkatini çekebileceği yönünde meşru bir beklentiye yol açtığını ifade etmiştir.

Tebligatın yöneltileceği adres bakımından, taraflar arasındaki sözleşmede gösterilen adrese yapılan tebligatların geçerli ve usulüne uygun olduğu kabul edilmektedir.¹⁶⁷ Yargıtay da 2021 tarihli bir kararında tahkim yargılamasındaki tebligatların davalının, taraflar arasındaki kefalet sözleşmesinde gösterilen adresine yapılmasının geçerli olduğuna karar vermiştir.¹⁶⁸ Yargıtay, somut olayda “*taraflar arasında akdedilen kefalet sözleşmesinin 23. maddesi “İşbu sözleşmede diğer bir şekilde belirtilmemiş ise herhangi bir yazılı bildirim tarafların yetkili temsilcilerine teslim edilmesi ya da yazılı bildirim sözleşmenin giriş bölümünde belirtilen adrese ya da işbu sözleşmenin imzalanmasından sonra ilgili tarafça yazılı olarak bildirilen adrese iadeli taahhütlü posta ile gönderilmek üzere posta kuruluşuna teslim edildiği tarihi takiben 7 (yedi) gün sonra ilgili tarafa teslim edilmiş olarak addedilecektir.” şeklinde olup sözleşmede davalı tarafından bildirilen adres tenfize konu kararın tebliğ edildiği adres ile aynı olup tüm dosya münderecatında da davalının hep aynı adresi kullandığı görülmekle gerek sözleşme gerekse Letonya Tahkim Kanunu göz önüne alındığında yapılan tebligatın Letonya Hukukuna ve Türk Hukukuna göre hukuki dinlenilme ve adil yargılanma hakkını ihlal etmediği anlaşıldığından mahkemece tebliğatın usulüne uygun yapıldığı*

163 *Lantic Sugar Ltd v Baffin Investments Ltd* [2009] EWHC 3325 (Comm) (Westlaw).

164 *Dana Shipping & Trading v Sino Channel Asia* [2017] EWCA 1703 (JusMundi).

165 Bu hususta ayrıca bkz Kaplan (n50) 93-94; Toker (n43) 186-187.

166 *Conqueror Holdings Limited v. Glencore Agriculture B.V. formerly Glencore Grain B.V.* [2017] EWHC 2893 (JusMundi).

167 Scherer (n13) 309, para. 168; Gül (n13) 48.

168 Yargıtay 11 HD, 5054/4112, 27.04.2021 (Lexpera); ayrıca bkz İstanbul 13 BAM, 589/1444, 23.10.2019 (Lexpera).

gözetilerek tenfiz konusunda kabul kararı verilmesi gerekirken yazılı gerekçe ile kurulan hükmün bozulması gerekmiştir.” tespitinde bulunmuştur.

Uyuşmazlık aşamasına gelindiğinde muhatabın sözleşmede gösterilen adresinden ayrılması ve yeni adresinin bilinmiyor olması, tebligatın hangi adrese yapılacağı sorusunu gündeme getirir. Bu konuyu aşabilmek ve tahkim sürecinin devamını sağlayabilmek için tahkim usûlüne uygulanan hukuk veya tahkim kurallarının bir kısmında “*muhatabın bilinen en son adresine*” tebligat yapılması halinde bu tebligatın usûlüne uygun olacağı karine olarak öngörülmüştür.¹⁶⁹ Örneğin, MTK m. 14(C), ICC Tahkim Kuralları m. 3(2), ISTAC Tahkim Kuralları m. 5(1) ile UNCITRAL Tahkim Kuralları m. 2(4) bu yönde düzenlemeler içermektedir. New York Sözleşmesi’ne âkit bazı devlet mahkemeleri, Sözleşme m. V(1)(b) açısından tebligatın muhatabın bilinen en son adresine yapılmasını yeterli bulmuştur.¹⁷⁰ Örneğin, İsviçre Federal Mahkemesi 2014 tarihli kararında, “*özellikle muhatabın makul bir şekilde iletişim kurulması gerektiğini beklemesi gereken durumlarda, ICC Tahkim Kuralları’na uygun olarak muhatabın bilinen en son adresine yapılan tebligatın hukukî dinlenilme hakkına uygun olduğuna*” karar vermiştir.¹⁷¹ Bu karar ışığında, muhatabın tebligattan makul olarak haberdar olmasının beklenebileceğine dair yeterli kanıt olması halinde, tebligatın yalnızca doğrudan muhataba teslim edilmemiş olmasının, New York Sözleşmesi m. V(1)(b) açısından önemsiz olacağı doktrinde ileri sürülmüştür.¹⁷² Rusya Mahkemesi’nin 2016 tarihli bir kararında da davalı borçlunun tahkim anlaşması yaparken olası olumsuz sonuçları da dikkate alması gerektiği ve davalının, taraflar arasındaki sözleşmede adresinin yazılmış olması halinde bu adrese gönderilen tebligatları almak konusunda yeterli önlemi alması gerektiği belirtilmiştir.¹⁷³ Doktrinde *TOKER* de tarafların kendi kusuru sebebiyle tebligatları almamış olması sebebiyle hukukî dinlenilme hakkının ihlal edildiği sonucuna varılamayacağı ifade etmiştir.¹⁷⁴

Buna karşın İsveç Yüksek Mahkemesi 2010 tarihli bir kararında daha farklı bir sonuca ulaşmıştır.¹⁷⁵ Karara konu somut olayda, merkezi Rusya’da bulunan davacı, merkezi İsveç’te bulunan bir şirkete karşı Rusya’da bir tahkim başlatmıştır. Rusya’da bulunan tahkim kurumu, davacının tahkim talebini, davalının taraflar arasındaki

¹⁶⁹ Scherer (n13) 309, para. 168; Gül (n13) 48.

¹⁷⁰ Kararlar için bkz Scherer (n13) 309, para. 168.

¹⁷¹ Tribunal fédéral, Iie Cour de droit civil, 5A_409/2014, Arrêt du 15 septembre 2014, A. contre B. ((2016) 34 (4) ASA Bulletin 1024 ff.).

¹⁷² Scherer (n13) 309, para. 168.

¹⁷³ Arbitrazh Court of Kamchatskiy Kraiin, A24-4580/2016, 8.12.2016 (Kararın İngilizce açıklaması ve değerlendirmesi için bkz Mikhail Batsura, ‘Chapter 16: Country Report: Russia’, in Franco Ferrari, Friedrich Jakob Rosenfeld, et al. (eds), *Due Process as a Limit to Discretion in International Commercial Arbitration* (1st edn, Kluwer Law International 2020) 336-337.

¹⁷⁴ Toker (n43) 176.

¹⁷⁵ Supreme Court of Sweden, 16.4.2010, Case No. Ö 13-09/NJA 2010 (Kararın İngilizce gayri resmi tercümesi için bkz <https://www.arbitration.sccinstitute.com/Swedish-Arbitration-Portal/Supreme-Court/The-Supreme-Court2/The-Supreme-Court/d_1023107-judgment-of-the-supreme-court-of-sweden-16-april-2010-case-no.-o-13-09nja-2010-s.-219> Date of Access 15 March 2022).

sözleşmede yazılı adresine göndermiştir. Tahkim yargılaması davalının yokluğunda gerçekleşmiş ve davalının aleyhine karar çıkmıştır. İsveç mahkemesinde hakem kararının tenfizi için dava açılmıştır. İsveç Mahkemesi, davalı İsveç şirketinin tahkim yargılaması başlamadan önce adresinin değiştiğini; sözleşmede tarafların adres değişikliklerini bildirmeleri yükümlülüğünün düzenlendiğini, buna rağmen davalının bu hususta davacıyı bilgilendirmediğini; ancak davalının hiçbir yetkili temsilcisinin tahkim talebine dair tebligatı almadığı ve davalı şirketin de bu bildirim başka şekilde alamamış olması sebebiyle davalının tahkim yargılamasından usûlünce haberdar edilmediğini tespit etmiş; New York Sözleşmesi m. V(1)(b) uyarınca kendisine karşı bir tahkim yargılaması başlatıldığını bilmeyen taraf aleyhine hakem kararının tenfizinin kabul edilemeyeceği sonucuna ulaşmıştır. İsveç Mahkemesi bu kararda, aleyhine bir tahkim yargılamasının başlatıldığını davalıya bildiren tebligatın geçerliliği bakımından yüksek bir eşik aramış; davacıdan her halükarda davalının yeni adresini bulmak konusunda makul bir araştırma yapmış olmasını beklemiştir.¹⁷⁶

Nihayet tebligatın doğru kişiye veya doğru adrese yapılmamasına rağmen muhatabın tebliğ edilecek hususlardan fiilen bilgi sahibi olması hali değerlendirilmelidir. Doktrinde ÖZEKES, bu haldeki taraf için yeterli bilgilenme hakkı sağlandığının söylenemeyeceğini ve kural olarak, hukukî dinlenme hakkının ihlal edilmiş olacağını, özellikle fiilen öğrenen tarafın yeterli açıklama yapmak için zamanı kalmamışsa ihlalin söz konusu olacağını açıklamıştır.¹⁷⁷ ASLAN, davadan usûlen haberdar edilmeyen davalının, hakkında tahkimde dava açıldığını haricen öğrenmiş olmasının hukukî dinlenme hakkının ihlalinin ortadan kaldırmayacağını ifade etmiştir.¹⁷⁸ AKINCI ise bir ayırım yapmış, tebligat usûlüne aykırılık olmasına rağmen davalının tebliğ edilecek hususlardan, karşı beyanda bulunacak şekilde fiilen haberdar olması halinde artık tebligat usûlüne aykırılıktan söz edilemeyeceğini belirtmiştir.¹⁷⁹ GÜVENALP de tebligat usûlüne aykırılığın hakem kararının tenfizini engellemesi için, usûlüne uygun şekilde bildirilmeyen bilgi veya belgenin yargılama faaliyetinde esas alınmış olması ve hakem kararına etkili olması gerektiğini ileri sürmüştür.¹⁸⁰ Kanaatimizce, tebligat usûlüne aykırılık olmasına rağmen muhatabın tebligat konusu işlemin içeriğinden fiilen haberdar olduğu hakkında tereddüt yoksa, tebligat usûlüne aykırılık tek başına hakem kararının tenfizinin reddine yol açmamalıdır. Burada fiilen öğrenme sonucunda somut olayda ilgili tarafın hukukî dinlenme hakkını anlamlı bir şekilde kullanma imkanına sahip olup olmadığına veya ona bu imkanın sonradan da olsa tanınıp tanınmadığına bakılmalıdır.

176 Hans Dahlberg and Marie Öhrström, 'Proper Notification: A Crucial Element of Arbitral Proceedings', (2010) 27 (5) Journal of International Arbitration 539, 539-543.

177 Özekes (n15) 95-96.

178 Aslan (n28) 26.

179 Ziya Akıncı, 'Usul Kurallarına Aykırılık ve Dinlenme Hakkı', Ziya Akıncı ve Yasin Ekmen (eds), *Tahkimde Hukukî Dinlenme Hakkı* (1st edn, On İki Levha 2022) 57.

180 Güvenalp (n50) 36.

IV. New York Sözleşmesi V(1)(b) Maddesinin Bilgilendirme Hakkı Bakımından Uygulanması

A. V(1)(b) Maddesinin Sözleşmedeki Diğer Tenfiz Engelleri ile İlişkisi

New York Sözleşmesi m. V(1)(b)'de teminat altına alınan hukukî dinlenilme hakkı, Sözleşme m. V(1)(d) ve m. V(2)(b)'de düzenlenen tenfiz engelleri ile de yakından ilişkilidir.¹⁸¹ Hukukî dinlenilme hakkını ihlal eden bazı durumlar, New York Sözleşmesi m. V(1)(d) kapsamında tahkim usûlüne aykırılık olarak değerlendirilebilir.¹⁸² Hukukî dinlenilme hakkına uygun davranılmaması, New York Sözleşmesi m. V(2)(b) uyarınca kamu düzenine aykırılık yaratarak hakem kararının tenfizine de engel olabilir.¹⁸³

Hukukî dinlenilme hakkı, usûle ilişkin kamu düzeni kapsamında kabul edilmektedir.¹⁸⁴ İsviçre Federal Mahkemesi, 2013 yılında verdiği kararlarda hukukî dinlenilme hakkı ihlalinin, New York Sözleşmesi m. V(2)(b) uyarınca kamu düzenine aykırılık teşkil edebileceğini belirtmiş; ancak bu hükme göre Sözleşme m. V(1)(b)'nin özel hüküm olduğunu ifade etmiştir.¹⁸⁵ Yargıtay da bir çok kararında hukukî dinlenilme hakkının ihlalinin, Türk kamu düzenine aykırılık teşkil ettiğini kabul etmektedir.¹⁸⁶ Tahkimde bilgilendirme hakkı ile ilgili olarak 2022 yılında verdiği bir kararda Yargıtay şu tespitte bulunmuştur: “(...) *davacı vekilinin, taraflar arasındaki sözleşmeye göre hakem bildirimine ilişkin yazının usulüne uygun yapılmadığı, tarafları temsil eden avukatların temsil yetkisinin bulunup bulunmadığının denetlenmediği ve tahkim yargılamasında yapılan tebligatların usulüne uygun olmadığı iddiaları, hakemin teşekkülü ve yargılamayı yürütüş şekli itibariyle esasen tarafların eşitliği ve hukuki dinlenilme hakkını da iç barındırmakta, verilen hüküm itibariyle kamu düzenini ilgilendirmektedir. Zira hak arama özgürlüğü açısından yargıya ulaşılabirliğin sağlanması ve yargılamada ilgililere hukuki dinlenilme hakkının tanınması tahkim yargılamasının en temel ilkelerindedir*”.¹⁸⁷

181 Born (n11) §26.05[C][3]; Scherer (n13) 302-303, para. 150-154; van den Berg (n13) 300-302; Şit (n1) 170-171; Demirkol (n40) 180-183; Güvenalp (n50) 127 ff.; Gül (n13) 37-41; Jana, Armer and Kranenberg (n13) 235-236.

182 Akıncı, *Milletlerarası Tahkim* (n1) 492; Şit (n1) 212; Demirkol (n40) 181; Kurkela and Turunen (n26) 39 ff.

183 Akıncı, *Milletlerarası Tahkim* (n1) 450, 492; Nomer (n66) 571-572; Ekşi (n7) 152, 159-160; Özel (n24) 182, 185; Özdemir Kocasakal (n25) 89-90; Şit (n1) 212; Özel, Erkan, Pürselim ve Karaca (n40) 798; Özbek (n55) 1299; Aslan (n28) 38; Güvenalp (n50) 128; Gaillard and Savage (n26) 986; Poudret and Besson (n25) para. 911; Lew, Mistelis and Kröll (n26) 711; Kurkela and Turunen (n26) 17, 21-22; Scherer (n13) 302, para. 153; Jana, Armer and Kranenberg (n13) 236-237.

184 Poudret and Besson (n25) para. 910; Kurkela and Turunen (n26) 21-22; Demirkol (n40) 182; Sariöz Büyükalp (n15) 487 ff.; Güvenalp (n50) 128; Cemile Demir Gökyayla, *Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizinde Kamu Düzeni* (1st edn, Seçkin 2001) 140-142.

185 Tribunal federal, *Ile Cour de droit civil*, 5A_68/2013, 5A_69/2013, Arrêt du 26 juillet 2013, (<<https://www.kluwerarbitration.com/document/getpdf/KLI-KA-1348032.pdf>> Date of Access 20 March 2023).

186 Yargıtay 11 HD, 2417/1051, 10.2.2021 (Lexpera); Yargıtay 15 HD, 1234/3335, 11.7.2019 (Lexpera); Yargıtay 19 HD, 7983/2784, 3.3.2011 (Lexpera); Yargıtay 11 HD, 13265/5759, 2.6.2003 (Kazancı İçtihat Bankası); farklı yönde bir karar için bkz Yargıtay 15 HD, 1062/2725, 12.6.2019 (Aslan (n28) 38, dn. 30).

187 MTK m. 15 kapsamında hakem kararının iptaline ilişkin bu karar için bkz Yargıtay 11 HD, 8088/3493, 27.4.2022 (Lexpera).

B. V(1)(b) Maddesinde Uygulanacak Hukuk

Tenfiz hâkimi, tahkim yargılamasındaki tebligatların usûlüne uygun yapıлып yapılmadığı ve hukukî dinlenilme hakkının ihlal edilip edilmediğini her somut olayın özelliklerine göre tespit edecektir.¹⁸⁸ Bu tespiti yaparken, tahkim yargılamasında uygulanan tebligat yöntemi sonucunda New York Sözleşmesi m. V(1)(b) açısından bilgilendirme hakkına riayet edilip edilmediği hangi hukuka göre belirlenecektir?

New York Sözleşmesi m. V(1)(b)'de hukukî dinlenilme hakkına riayet edilip edilmediğinin hangi hukuka göre tespit edileceği açıkça düzenlenmemiştir. Sözleşme'nin hazırlık çalışmaları sırasında bu husus tartışılmış; ancak belirli bir hukuk üzerinde anlaşmaya varılamaması üzerine bilinçli olarak hükümde bir düzenleme yapılmamıştır.¹⁸⁹

New York Sözleşmesi m. V(1)(b) uyarınca hukukî dinlenilme hakkına uygulanacak hukuk konusunda, tahkim yerindeki tahkim usûlüne uygulanan hukuk, tahkim anlaşmasına uygulanacak hukuk, tenfiz yeri hukuku ve milletlerarası kabul görmüş standartlar olmak üzere doktrinde farklı görüşler savunulmaktadır.¹⁹⁰ DOĞAN'a göre hukukî dinlenilme hakkının ihlali, kamu düzeni müdahalesini gerektirecek ağırlıkta olmadıkça kural olarak tenfiz yeri hukuku dikkate alınmayacaktır.¹⁹¹ ŞANLI, burada tenfiz yeri hukukunun adil yargılanma anlayışının dikkate alınacağını savunmaktadır.¹⁹² AKINCI ve ŞİT, New York Sözleşmesi m. V(1)(b)'nin lafzında belirli bir millî hukuk sisteminin esas alınması yönünde tenfiz hakimine bir yükümlülük getirilmediği görüşündedir.¹⁹³ GÜVENALP ise kademeli bir inceleme önermiş ve şayet taraflarca tahkim usûlüne uygulanan kurallar belirlenmişse bu kurallara göre; belirlenmemişse öncelikle milletlerarası standartlara, ardından gerektiği takdirde tenfiz yeri hukukuna göre inceleme yapılacağını ifade etmiştir.¹⁹⁴

Uygulamaya baktığımızda, İsviçre, Almanya, Fransa, Avustralya ve Amerika gibi pek çok devlet mahkemesinin tenfiz yeri hukukunu gözettiği görülmektedir.¹⁹⁵ Ancak

188 Paulsson (n53) 185; Doğan, *Milletlerarası Ticaret* (n1) 1209; Demirkol (n40) 185; Tokar (n43) 178.

189 Paulsson (n53) 183.

190 Bu görüşler hakkında ayrıntılı olarak bkz Scherer (n13) 294-298, para. 136-141; Born (n11) §26.05[C][3][e]; Güvenalp (n50) 146-156.

191 Vahit Doğan, *Milletlerarası Özel Hukuk* (6th edn, Savaş 2020) 176-177.

192 Şanlı (n1) 477.

İsviçre hukukunda da tenfiz yeri hukukunun esas alınması doktrinde kabul görmektedir bkz Patocchi (n85) 75; Gabrielle Kaufmann-Kohler and Antonio Rigozzi, *International Arbitration: Law and Practice in Switzerland* (1st edn Oxford University Press 2015) 526.

193 Akıncı, *Ticari Hakem Kararları* (n11) 191-192; Şit (n1) 209.

194 Güvenalp (n50) 156.

195 Ülke mahkemelerinin bu yöndeki kararları için bkz Scherer (n13) 296, para. 139, dn. 287-293.

İsviçre Federal Mahkemesi'nin 1990 tarihli bu yöndeki bir kararı için bkz Albert Jan van den Berg (ed), *Yearbook Commercial Arbitration*, Volume 15, 509-514; İsviçre Federal Mahkemesi'nin 2014 tarihli bu yöndeki bir kararı için bkz Patocchi (n85) 75, dn. 230; Avusturya Yüksek Mahkemesi'nin 2016 tarihli bu yöndeki bir kararı için bkz Albert Jan van den Berg (ed), *Yearbook Commercial Arbitration*, Volume 41, 398-402; Münih Mahkemesi'nin bu yöndeki bir kararı için bkz Albert Jan van den Berg (ed), *Yearbook Commercial Arbitration*, Volume 39, 389 ff.

tenfiz yeri hukukunun esas alınması, o devletin iç hukukundaki standartların aynen uygulanması anlamına gelmemektedir.¹⁹⁶ Örneğin, İsviçre Federal Mahkemesi New York Sözleşmesi m. V(1)(b)'de hukukî dinlenilme hakkı açısından tenfiz yeri hukukunu esas alırken, bu hukukun milletlerarası tahkimin özellikleri ve milletlerarası standartlar ışığında uygulanması gerektiğini ifade etmektedir.¹⁹⁷ Amerikan Mahkemesi de 2001 tarihli bir kararında, “*New York Sözleşmesi m. V(1)(b)’de davalının tenfiz yeri hukuku uyarınca hukukî dinlenilme hakkının korunması, tebligatların tenfiz yeri hukukunun tebligat kurallarına uygun yapılmasını gerektirmez.*” tespitinde bulunmuştur.¹⁹⁸ Yargıtay uygulamasında ise tespit edebildiğimiz ölçüde tahkim yeri hukukunun veya tahkim yeri hukuku ile beraber tenfiz yeri hukukunun esas alındığını görmekteyiz. Örneğin, Yargıtay 2013 yılında verdiği bir kararda hukukî dinlenilme hakkına riayet edilip edilmediğine karar verirken tahkim yeri hukukunu gözetmiş ve tebligatların tahkim yeri hukukuna uygun yapılmasının “*gerekli ve yeterli*” olduğunu belirtmiştir.¹⁹⁹ Buna karşılık 2021 tarihli bir kararında Yargıtay, tahkim yeri olan Letonya hukukuna uygun olarak kurye vasıtasıyla yapılan tebligatların geçerli olduğunu tespit etmiş; “*tebligatın Letonya Hukukuna ve Türk Hukukuna göre hukukî dinlenilme ve adil yargılanma hakkını ihlal etmediği anlaşıldığından mahkemeye tebligatın usûlüne uygun yapıldığı*” sonucuna ulaşmıştır.²⁰⁰

New York Sözleşmesi m. V(1)(b) bakımından bilgilendirme hakkının ihlal edilip edilmediği saptanırken, tenfiz yeri hukukunun pratik bir önemi olduğu düşüncesindeyiz. Zira bilgilendirme hakkı, hukukî dinlenilme hakkının feragat edilemeyecek bir unsurdur.²⁰¹ Feragat edilmeyecek nitelikte olan hukukî dinlenilme hakkına ilişkin güvenceler kamu düzeninden sayılmaktadır.²⁰² Bu sebeple tebligat usûlüne aykırılık sebebiyle bilgilendirme hakkının ihlali, kamu düzenine aykırılık teşkil edebilecektir. New York Sözleşmesi m. V(2)(b)'de tenfiz devletin kamu düzenine aykırılıktan söz edilmiştir. Hal böyleyken, bilgilendirme hakkına riayet bakımından günün sonunda tenfiz devleti hukuku gündeme gelebilecektir.²⁰³ Bu itibarla tenfiz hâkiminin her halükârda kendi hukuku olan Türk hukukundaki bilgilendirme hakkına dair asgarî standartları dikkate alması gerektiği sonucuna ulaşmaktayız.

196 Scherer (n13) 296-297, para. 140; Güvenalp (n50) 153.

197 Tribunal fédéral, Iie Cour de droit civil, 5A_409/2014, Arrêt du 15 septembre 2014, A. contre B. ((2016) 34 (4) *ASA Bulletin* 1024 ff.); Tribunal fédéral, 4P.267/2002, Arrêt du 27 mai 2003 (3 (2003) *ASA Bulletin* 601 ff.).

198 United States District Court, W.D. Wisconsin, *Employers Ins. of Wausau v. Banco de Seguros del Estado*, 199 F.3d 937, 13.11.2001, (7th Cir. 1999).

199 Yargıtay 11 HD, 2820/7002, 8.4.2013 (Lexpera).

200 Yargıtay 11 HD, 5054/4112, 27.4.2021 (Lexpera).

201 Özkes (n15) 151; Sarıöz Büyükalp (n15) 265.

202 Demir Gökyayla (n64) 66 ff.; Demirkol (n40) 182; ayrıca bkz ECHR, *Beg S.P.A. v Italy*, Başvuru no. 5312/11, 20.05.2021.

203 Genel olarak hukukî dinlenilme hakkı bakımından bu yönde bkz Poudret and Besson (n25) para. 910; van den Berg (n13) 298.

C. V(1)(b) Maddesinde İspat ve İspat Yükü

New York Sözleşmesi m. V(1)(b) uyarınca hukukî dinlenilme hakkının ihlal edildiği, tanıma-tenfize itiraz eden davalı tarafça ileri sürülmeli ve ispat edilmelidir.²⁰⁴ Ancak davalının hakem tayini veya tahkim prosedürü hakkında kendisine usulüne uygun tebligat yapılmadığına yönelik itirazı, menfi bir duruma ilişkin olduğundan davalıdan, menfi bir vakianın ispatının beklenemeyeceği belirtilmektedir.²⁰⁵ Bu sebeple hakem kararının tenfizi talebinde bulunan davacının, davalıya usulüne uygun tebligat yapıldığını ispatlaması beklenmektedir.²⁰⁶

Davalıya tebligatın yapıldığının ve usulüne uygun yapıldığının hakem kararı dışındaki belgelerle ispatlanması aranmaktadır.²⁰⁷ Yargıtay kararlarında da ortaya konulduğu üzere davalıya hakem tayini ve tahkim yargılaması hakkında gerekli bildirimlerin yapıldığı, e-mail’lerin iletildiğini gösteren belgelerden, kargo/kurye şirketi belgelerinden, hakemlerce düzenlenen belgelerden anlaşılmalı ve bu konuda çelişkiler olmamalıdır.²⁰⁸ Bununla beraber kargo/kurye şirketi vasıtasıyla yapılan tebligatlarda, tebligatın içeriğinin gönderi takip belgesinden anlaşılması gerektiği şeklinde bir şart aranmamalıdır. Aksinin kabulü, milletlerarası tahkim uygulamasına aykırı olacak, tahkimdeki tüm tebligatların noter vasıtasıyla ya da resmî tebligat usulüne göre yapılması anlamına gelecektir. Bu itibarla kargo/kurye şirketince düzenlenen gönderi takip belgelerinde tebligatın içeriği yazmıyor olsa bile bu belgeler prensip olarak tebligatın yapıldığını ispata elverişli kabul edilmelidir. Tenfize itiraz eden davalı, kendisine kargo/kurye vasıtasıyla yapılan tebligatların tahkim yargılaması ile ilgili olmadığını, içeriğinin tahkim dışı belgeler olduğunu iddia ediyorsa bunu ispat etmesi gerekir.

V. Sonuç

Hukukî dinlenilme hakkı, tahkim yargılamasında taraflara tanınmış temel bir haktır. Tarafların hakem tayini ve tahkim yargılaması hakkında yeterli şekilde ve zamanında bilgilendirilmeleri, hukukî dinlenilme hakkının gereğidir. Tebligat, tahkimde bilgilendirme hakkının gerçekleşmesini sağlar. Tebligatın, hakem kararının geçerliliği ve icrası üzerinde doğrudan etkileri bulunur. New York Sözleşmesi m. V(1)(b)’de aleyhine hakem kararı verilmiş tarafa, “*hakemin tayini veya tahkim yargılaması hakkında usulüne uygun tebligatın yapılmamış*” olması, bir tenfiz engeli olarak düzenlenmiştir. Bu çalışmada, New York Sözleşmesi m. V(1)(b) kapsamında

204 Born (n11) §26.03[B][3][b]; Lew, Mistelis and Kröll (n26) 711; Blackaby, Partasides and Redfern (n9) para. 11.57; Borris and Hennecke (n11) s. 263, para. 39; Şanlı (n1) 479; Akıncı, *Milletlerarası Tahkim* (n1) 637; Akıncı, *Ticari Hakem Kararları* (n11) 123-124; Güvenalp (n50) 123, 138; ayrıca bu yönde bkz İstanbul 16 BAM, 3696/67, 17.1.2020 (Lexpera); İstanbul 12 BAM, 523/615, 19.6.2020 (Lexpera).

205 Şanlı (n1) 479; Akıncı, *Ticari Hakem Kararları* (n11) 124; Doğan, *Milletlerarası Özel* (n191) 177; Güvenalp (n50) 139.

206 Şanlı (n1) 479; Akıncı, *Ticari Hakem Kararları* (n11) 124; Doğan, *Milletlerarası Özel* (n191) 177; Tokar (n43) 179-180; ayrıca bu yönde bkz Yargıtay 11 HD, 4616/7247, 28.9.1999 (Şanlı (n1) 479, dn. 586).

207 Güvenalp (n50) 140.

208 Bu yönde bkz Yargıtay 19 HD, 360/4182, 3.3.2014 (Lexpera); Yargıtay 11 HD, 7538/6882, 21.6.2016 (Lexpera).

“*usûlüne uygun tebligat*” kavramından ne anlaşılması gerektiği, bunun uygulamada nasıl ele alındığı incelenmiştir.

New York Sözleşmesi m. V(1)(b) uyarınca usûlüne uygun tebligat ile anlaşılması gereken, tarafları hakem tayini ve tahkim yargılamasından yeterli şekilde haberdar eden; uygun şekilde, uygun dilde, zamanında, doğru muhataba ve adrese yöneltilen bir bildirimdir. Tahkimdeki tebligatların usûlüne uygun olması için, resmî şekilde yapılması, bu itibarla tebligat kanunlarının, tebligata dair ikili ya da çok taraflı milletlerarası anlaşmalardaki yöntemlerin uygulanması şart değildir. Tahkimde tebligat açısından önemli olan, bilgilenmenin şeklen değil; gerçekten sağlanmaya çalışılması, muhatabın ilgili hususta bilgi almasını sağlayacak, bunu ispata elverişli araçlarla yapacak bir tebligat yönteminin uygulanmasıdır.

Nitekim tebligat usûlüne her aykırılık veya eksiklik, New York Sözleşmesi m. V(1)(b) uyarınca hakem kararının tenfizinin reddi sonucunu doğurmayacaktır. New York Sözleşmesi m. V(1)(b) kapsamında tebligatın usûlüne uygun olmaması sebebiyle hukukî dinlenilme hakkının ihlal edildiğine yönelik itirazlar dar yorumlanmalıdır. Buna göre tebligatın usûlüne uygun olmaması sonucunda hukukî dinlenilme hakkının ihlalinden söz edebilmek için bu ihlal tahkim yargılamasının sonucuna etki edebilecek nitelikte olması aranmalıdır.

Tebligat usûlüne aykırılık olmasına rağmen muhatabın tebligat konusu işlemin içeriğinden fiilen haberdar olduğu hakkında tereddüt yoksa, tebligat usûlüne aykırılık tek başına hakem kararının tenfizinin reddine yol açmamalıdır. Burada fiilen öğrenme sonucunda somut olayda ilgili tarafın hukukî dinlenilme hakkını anlamlı bir şekilde kullanma imkanına sahip olup olmadığına veya ona bu imkanının sonradan da olsa tanınıp tanınmadığına bakılmalıdır.

New York Sözleşmesi m. V(1)(b) bakımından bilgilenme hakkının ihlal edilip edilmediği saptanırken, tenfiz yeri hukukunun pratik bir önemi olacaktır. Tenfiz hâkimi her halükârda kendi hukuku olan Türk hukukundaki bilgilenme hakkına dair asgarî standartları dikkate almalıdır.

Milletlerarası tahkimde kargo/kurye şirketleri aracılığıyla tebligat yapılması mutad bir uygulamadır. Kargo/kurye şirketlerince düzenlenen gönderi takip belgelerinde tebligatın içeriği yazmıyor olsa bile bu belgeler prensip olarak tebligatın yapıldığını ispata elverişli kabul edilmelidir. Tenfize itiraz eden davalı, kendisine kargo/kurye vasıtasıyla yapılan tebligatların tahkim yargılaması ile ilgili olmadığını, içeriğinin tahkim dışı belgeler olduğunu iddia ediyorsa bunu ispat etmesi gerekir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

Bibliyografya/Bibliography

- Akıncı Z, *Milletlerarası Tahkim* (6th edn, Vedat 2021).
- Akıncı Z, *Milletlerarası Ticarî Hakem Kararları ve Tenfizi* (1st edn, Dokuz Eylül Üniversitesi 1993).
- Akıncı Z, ‘Usul Kurallarına Aykırılık ve Dinlenilme Hakkı’, Ziya Akıncı ve Yasin Ekmen (eds), *Tahkimde Hukukî Dinlenilme Hakkı* (1st edn, On İki Levha 2022).
- Aktepe Artık S, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Medeni Usul Hukukunda Adil Yargılanma Hakkı* (1st edn, Seçkin 2014).
- Aslan A, ‘Tahkim Davalarında Hukukî Dinlenilme Hakkı ve Kamu Düzeni’, Ziya Akıncı ve Yasin Ekmen (eds), *Tahkimde Hukukî Dinlenilme Hakkı* (1st edn, On İki Levha 2022).
- Atalı M, Ermenek İ ve Üçüncü SH, *Tebligat Hukuku* (1st edn, Seçkin 2018).
- Aygül M, *Milletlerarası Ticarî Tahkimde Tahkim Usulüne Uygulanacak Hukuk ve Deliller* (2nd edn, On İki Levha 2014).
- Balkar S, ‘AİHM Kararları Işığında AİHS m. 6 ve Tahkim’ (2022) 17 (209) Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 683-722.
- Balkar S, ‘Tahkim Dili’ (2022) 239 (20) Legal Hukuk Dergisi 4123-4176.
- Balkar Bozkurt S, ‘Milletlerarası Tahkimde Yargılama Masraflarının Hak Arama Özgürlüğüne Etkisi ve Sonuçları’ (2015) 10 (129-130) Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 121-222.
- Batsura M, ‘Chapter 16: Country Report: Russia’, in Franco Ferrari, Friedrich Jakob Rosenfeld, et al. (eds), *Due Process as a Limit to Discretion in International Commercial Arbitration* (1st edn, Kluwer Law International 2020).
- Bayata Canyaş A, ‘Enforcement of Foreign Arbitral Awards in Turkey. Further Steps Towards a More Arbitration-Friendly Approach’ (2013) 31 (3) ASA Bulletin 537-557.
- Beffa L, ‘Enforcement of “Default Awards”’, (2013) 31 (4) ASA Bulletin 757-773.
- Blackaby N, Partasides C and Redfern A, *Redfern and Hunter on International Arbitration* (7th edn, Oxford 2023).
- Born GB, *International Commercial Arbitration* (3rd edn, Kluwer Law International August 2022).
- Borris C and Hennecke R, ‘Article 5 General’ in Reinmar Wolff (ed), *New York Convention, Article-by-Article Commentary* (2nd edn, Beck 2019).
- Boztaş N, *Tahkim Yargılamasında Mahkemenin Yardımı ve Denetimi* (1st edn, Aristo 2021).
- Çelikel A ve Erdem B, *Milletlerarası Özel Hukuk* (17th edn, Beta 2021).
- Dahlberg H and Öhrström M, ‘Proper Notification: A Crucial Element of Arbitral Proceedings’, (2010) 27 (5) Journal of International Arbitration 539-543.
- Demir Gökyayla C, ‘Tahkimde Adil Yargılanma Hakkı- Hukukî Dinlenilme Hakkı ve Kamu Düzeni’, Ziya Akıncı ve Yasin Ekmen (eds), *Tahkimde Hukukî Dinlenilme Hakkı* (1st edn, On İki Levha 2022).

- Demir Gökyayla C, *Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizinde Kamu Düzeni* (1st edn, Seçkin 2001).
- Demirkol B, 'Karşılaştırmalı Hukukta Hakem Kararlarının Tenfizinde Hukukî Dinlenilme Hakkı', Ziya Akıncı ve Yasin Ekmen (eds), *Tahkimde Hukukî Dinlenilme Hakkı* (1st edn, On İki Levha 2022).
- Derains Y and Schwartz EA, *A Guide to the New ICC Rules of Arbitration* (1st edn, 1998 Kluwer Law International).
- Doğan H, 'Tahkim Yargılamasında Hukuki Dinlenilme Hakkı', Ziya Akıncı ve Yasin Ekmen (eds), *Tahkimde Hukukî Dinlenilme Hakkı* (1st edn, On İki Levha 2022).
- Doğan V, *Milletlerarası Ticaret Hukuku* (1st edn, Savaş 2020).
- Dülger A, *Milletlerarası Tahkimde Hakemlerin Doğal Yetkileri* (1st edn, On İki Levha 2023).
- Ekşi N, 'Yargıtay Kararları Işığında Yabancı Hakem Kararlarının Tenfizinde Kamu Düzeni' (2020) 40 (1) PPIL 143-201.
- Elçin D, *Milletlerarası Ticarî Tahkim Hukukunda Sulh* (1st edn, Turhan 2019).
- Erdem BB, *Türk Milletlerarası Usul Hukukunda Tebligat* (1st edn, Beta 1992).
- Erdem E, *Milletlerarası Ticaret Hukuku* (1st edn, On İki Levha 2017).
- Erdönmez G, *Medenî Usûl Hukuku Pekcanutez Usûl Cilt I* (1st edn, On İki Levha 2017).
- Ermenek İ, 'Tahkimde Hukuki Dinlenilme Hakkının Korunması', Metin Kıratlı, Ali Cem Budak, Ali Yeşilirmak, Eda Manav Özdemir ve Yeliz Bozkurt Gümrükçüoğlu (eds), *Türk Tahkim Akademisi Tahkimde Güncel Sorunlar (I-IV)* (1st edn, On İki Levha 2022).
- Ertekin E ve Karataş İ, *Uygulamada İhtiyari Tahkim ve Yabancı Hakem Kararlarının Tenfizi Tanınması* (1st edn, Yetkin 1997).
- Esen E, 'Violation of the Right to a Fair Trial in Arbitration: Analysing the Turkish Court of Cassation Decision of 10 February 2021', (2022) 71 *Annales de la Faculté de Droit d'Istanbul* 1-19.
- Ferrari F, Rosenfeld FJ and et al., 'Chapter 1: General Report', in Franco Ferrari, Friedrich Jakob Rosenfeld, and et al. (eds), *Due Process as a Limit to Discretion in International Commercial Arbitration* (1st edn, Kluwer Law International 2020).
- Gaillard E and Savage J (eds), *Fouchard Gaillard Goldman on International Commercial Arbitration* (Kluwer Law International 1999).
- Gül MA, *New York Sözleşmesi Bağlamında Usûlî Tenfiz Engelleri* (1st edn, On İki Levha 2016).
- Güvenalp FN, *Milletlerarası Tahkimde İddia ve Savunma Hakkının İhlali* (1st edn, On İki Levha 2018).
- ICCA, *ICCA's Guide to the Interpretation of the 1958 New York Convention- A Handbook for Judges* (1st edn, ICCA&Kluwer Law International 2011).
- İnceoğlu S, *İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararlarında Adil Yargılanma Hakkı* (4td edn, Beta 2013).
- Jana L.A, Armer A and Kranenberg JK, 'Article V(1)(b)', in Herbert Kronke, Patricia Nacimiento, et al. (eds), *Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards: A Global Commentary on the New York Convention* (1st edn, Kluwer Law International 2010).
- Kalpsüz T, *Türkiye'de Milletlerarası Tahkim* (2nd edn, Yetkin 2010).
- Kaplan Y, *Milletlerarası Tahkimde Usule Aykırılık* (1st edn, Seçkin 2002).
- Kaufmann-Kohler G and Rigozzi A, *International Arbitration: Law and Practice in Switzerland* (1st edn Oxford University Press 2015).

- Kronke H, 'Introduction: The New York Convention Fifty Years on: Overview and Assessment', in Herbert Kronke, Patricia Nacimiento, et al. (eds), *Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards: A Global Commentary on the New York Convention* (1st edn, Kluwer Law International 2010).
- Kurkela MS and Turunen S, *Due Process in International Commercial Arbitration* (2nd edn, Oxford 2010).
- Lew JDM, Mistelis LA and Kröll SM, *Comparative International Commercial Arbitration* (Kluwer Law International 2003).
- Meriç N, 'Tebligatın Anlamı ve İlgili Mevzuat' in Nedim Meriç, Tuğçe Arslanpınar Tat, Melih Işık, Nurdan Korkmaz ve Barçın Özkan Kıdıl (eds.) *Olaylarla Tebligat Hukuku* (3rd edn, On İki Levha 2022).
- Meriç N ve Arslanpınar Tat T, 'Tebligatın Önemi, Hukuki Niteliği ve Tebliğ Kurallarına Uygun Davranıldığının İlgili Mercî Tarafından Kendiliğinden Dikkate Alınması' in Nedim Meriç, Tuğçe Arslanpınar Tat, Melih Işık, Nurdan Korkmaz ve Barçın Özkan Kıdıl (eds.) *Olaylarla Tebligat Hukuku* (3rd edn, On İki Levha 2022).
- Muşul T, *Tebligat Hukuku* (7th edn, Adalet 2018).
- Nomer E, 'Yabancı Hakem Kararlarının Tenfizinde Kamu Düzeni Müdahalesi (09.06.1999 Tarihli Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararı)', 19 (2011) 1-2 MHB 555-576.
- Özbek MS, *Tahkim Hukuku Cilt II* (1st edn Yetkin 2022).
- Özdemir Kocasakal H, 'Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Pecshtein Kararı Çerçevesinde CAS'ın Tarafsızlığı ve Bağımsızlığı" (2020) 40 (1) PPIL 79-123.
- Özekes M, *Medeni Usul Hukukunda Hukuk Dinlenilme Hakkı* (1st edn, Yetkin 2003).
- Özel S, *Milletlerarası Ticari Tahkimde Kanunlar İhtilafı Meseleleri* (1st edn, Legal 2008).
- Özel S, Erkan M, Pürselim HS ve Karaca HA, *Milletlerarası Özel Hukuk* (1st edn, On İki Levha 2022).
- Öztekin Gelgel G, 'New York Konvansiyonu'na Göre Hakem Kararlarının Tenfizinde Yargıtay'ın Bazı Kararlarının Değerlendirilmesi', (2002) 22 (2) MHB 1137-1158.
- Patocchi PM, 'Switzerland' in *Intl. Handbook on Comm. Arb. Suppl.* July 2017.
- Paulsson MRP, *The 1958 New York Convention in Action*, (1st edn, Kluwer Law International 2016).
- Pekcanitez H, 'Hukuki Dinlenilme Hakkı', Prof. Dr. Seyfullah Edis'e Armağan (1st edn, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını 2000) 753-791.
- Pekcanitez H, Atalay O ve Özekes M, *Medeni Usul Hukuku* (9th edn, On İki Levha 2021).
- Poudret JF and Besson S, *Comparative Law of International Arbitration* (2nd edn, Sweet&Maxwell 2007).
- Ruhi AC, *Milletlerarası Usul Hukukunda Tebligat* (1st edn, On İki Levha 2019).
- Ruhi AC, *1958 Tarihli New York Sözleşmesi Çerçevesinde Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi* (1st edn, On İki Levha 2019).
- Sarıöz Büyükalp İ, *Adil Yargılanma Hakkının Türk Milletlerarası Usul Hukuku Üzerindeki Etkileri*, (1st edn, Oniki Levha 2018).
- Scherer M, 'The New York Convention: Article V(1)(b)- Grounds for Refusal of Recognition and Enforcement of Arbitral Awards' in Reinmar Wolff (ed), *New York Convention, Article-by-Article Commentary* (2nd edn, Beck 2019).

- Şanlı C, *Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları* (7th edn, Beta 2019).
- Şanlı C, Esen E ve Ataman-Figanmeşe İ, *Milletlerarası Özel Hukuk* (9th edn, Beta 2021).
- Şit B, *Kurumsal Tahkim ve Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi* (1st edn, İmaj 2005).
- Tanrıver S, ‘Hukuk Yargısı (Medeni Yargı) Bağlamında Adil Yargılanma Hakkı’, (2004) 53 Türkiye Barolar Birliği Dergisi (191-215).
- Toker AG, ‘Milletlerarası Tahkim Yargılamasında Tebligat’ in Mustafa Erkan ve Candan Yasan Tepetaş (eds) *Tahkim Yargılaması Birinci Bölüm Tahkim Okulu Paneller Serisi Cilt-2* (1st edn, On İki Levha 2022).
- UNCITRAL, *Analytical Commentary on Draft Text of a Model Law on International Commercial Arbitration*, Seventh Secretarial Note A/CN/9/264, 44, <https://digitallibrary.un.org/record/85728>
- UNCITRAL Secretariat Guide on the Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards (New York, 1958).
- UNCITRAL, Notes on Organizing Arbitral Proceedings, United Nations 2016, <<https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/arb-notes-2016-e.pdf>>
- van den Berg A J, *The New York Convention of 1958* (1st edn, Hague 1981).
- Webster TH and Bühler MW, *Handbook of ICC Arbitration* (4th edn, 2018 Sweet & Maxwell).
- Yasan Tepetaş C, ‘Tahkimde Davanın Açılması ve Tahkim Talebi’ in Mustafa Erkan ve Candan Yasan Tepetaş (eds) *Tahkim Yargılaması Tahkim Okulu Paneller Serisi Cilt-2* (1st edn On İki Levha 2021).
- Yeşilova B, ‘7201 Sayılı Tebligat Kanunu’nun ve Tebliğe İlişkin Diğer Hükümlerin Tahkimde Uygulanma Yeri’ 2014 (3) 1 UTDER 97-128.
- Yeşilirmak A, *Türkiye’de Ticari Hayatın ve Yatırım Ortamının İyileştirilmesi İçin Uyuşmazlıkların Etkin Çözümünde Doğrudan Görüşme, Arabuluculuk, Hakem-Bilirkişilik ve Tahkim: Sorunlar ve Çözüm Önerileri* (1st edn, On İki Levha 2011).
- Yılmaz E, ‘Hukukî Dinlenilme Hakkı’, Ziya Akıncı ve Yasin Ekmen (eds), *Tahkimde Hukukî Dinlenilme Hakkı* (1st edn, On İki Levha 2022).
- Yılmaz E, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi Vol I* (4th edn, Yetkin 2021).